

I OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA PARENTOLOGICZNA

ABSTRAKTY

SPIS ALFABETYCZNY WEDŁUG PIERWSZEGO AUTORA

WYKŁADY

Parentologia. Próba integrowania wiedzy naukowej o rodzicielstwie

Prof. UAM dr hab. Lucyna Bakiera – UAM, Poznań

Wskazana w tytule próba integrowania wiedzy o rodzicielstwie, nieśmiało nazywanej parentologią, jest *de facto* zbiorem pytań, które nasuwają się podczas badań i analiz teoretycznych w tym obszarze. Wykład stanowi zaproszenie do debaty inspirowanej tymi pytaniami i odnoszącymi się do rodzicielstwa, które można traktować jako fundament trwania ludzkości, egzystencjalny sens istnienia człowieka, centralną kategorię życia, ale również jako źródło stresu i frustracji. Zdolność do podjęcia roli macierzyńskiej lub ojcowskiej w wymiarze biologicznym świadczy o dojrzałości organizmu kobiety i mężczyzny oraz ich zdrowia, natomiast umiejętność jej konstruktywnego realizowania jest oznaką dojrzałości psychospołecznej. W wykładzie poruszone zostaną problemy, które dotyczą rodzicielstwa i odwołują się do różnych perspektyw ich ujmowania. W ten sposób chcemy zastanowić się na ile możliwa jest konsolidacja podejść charakterystycznych dla odmiennych dyscyplin naukowych oraz praktyki dotyczącej macierzyństwa i ojcostwa.

Trudna droga do rodzicielstwa. Medyczne aspekty niepłodności

Dr Andrzej Bręborowicz – Ośrodek Diagnostyki i Leczenia Niepłodności MedART, Poznań

Niepłodność dotyka około 50 000 000 par na całym świecie i wbrew powszechnemu przekonaniu liczba ta jest stała na przestrzeni ostatnich paru dekad. Szacuje się, że około 11% kobiet ma problem z zajściem w ciążę, u mężczyzn ten odsetek wynosi około 9%. Klasycznie diagnostyka niepłodności zaczyna się po 12 miesiącach bezowocnych starań i dotyczy zarówno kobiet jak i mężczyzn. Leczenie jest wielokierunkowe i uzależnione od przyczyny, chociaż pomimo znacznego postępu medycyny na przestrzeni ostatnich lat, niepłodność idiopatyczna dotyczy 30% par. Jako że problem jest wieloraki tak też wachlarz możliwości leczniczych jest bardzo szeroki - począwszy od leczenia hormonalnego, poprzez zabiegi operacyjne aż do programu zapłodnienia pozaustrojowego. Bywa, że proces diagnostyczny i leczniczy trwa latami, a w niektórych przypadkach pomimo usilnych starań jest bezowocny.

Oczywiste i nieoczywiste przykłady rodzicielstwa w polskiej literaturze

Dr Agata Janiak – Ossolineum, Wrocław

Wykład poświęcony będzie zagadnieniu rodzicielstwa widzianego z różnych perspektyw. Rodzic jako bohater literacki, rodzic jako istotna figura kształtująca osobowość autora, czy w końcu pisarz-rodzic. Dlatego w trakcie wykładu przyjrzymy się przykładom tak z literatury pięknej, jak i przykładom z literatury autobiograficznej (wspomnienia, dzienniki, listy). Zastanowimy się też, czy doświadczenie osobistego rodzicielstwa jest niezbędne, aby stworzyć przekonujący obraz literacki. W tym celu prześledzimy, jak na przestrzeni wieków, zmieniających się epok i prądów literackich, temat ten ewoluował. Ciekawym aspektem jest literatura dla młodzieży, wprost asocjująca problematykę rodzic-dziecko. Warto jednak postawić pytanie czy faktycznie jest ona dobrym źródłem do badania rodzicielskich postaw? Wykład będzie miał charakter przekrojowy i popularyzatorski.

Co to znaczy udane rodzicielstwo? Koszty i zyski wejścia w rolę rodzica

Prof. UKW dr hab. Hanna Liberska – UKW, Bydgoszcz

Jak rozumieć *udane rodzicielstwo*? Jest to rodzicielstwo określane w literaturze specjalistycznej jako wrażliwe, responsywne, ciepłe, akceptujące, raczej nie surowe, kontrolujące

w sposób dyskretny, delikatny. Osnową jest miłość do dziecka i szacunek wobec dziecka jako człowieka. Zdaniem niektórych badaczy udane rodzicielstwo jest to rodzicielstwo bliskości.

Rodzicielstwo przejawia się w zachowaniu wobec dziecka, w postawach rodzicielskich i stylu wychowania (lub stylu rodzicielskim). Zgodnie z podejściem rozwojowo-systemowym każda reakcja rodzica na zachowanie dziecka, każda interakcja między rodzicem i dzieckiem ma skutki dla kolejnego zachowania dziecka i następnych interakcji rodzic-dziecko. Ma też określone skutki dla rodzica. Konsekwencją takiego swoistego sprzężenia zachowania rodzica i dziecka jest rozwój indywidualny tak dziecka, jaki i dorosłego. Jest to zgodne z tezą o współzależności zmian rozwojowych w systemie rodziny.

Podejmując rolę rodzica dorosły kształtuje nie tylko psychikę i zachowanie swego potomka, ale także stymuluje swój dalszy rozwój, bądź go kreuje. Jednak wejście w rolę kreatora osoby swego dziecka i własnej oraz wywiązywanie się z tych ról nie jest łatwym zadaniem. Wymaga uporania się z wieloma wyzwaniami, w tym rozwiązywania kryzysu wartości. Jest to początek drogi ku udanemu rodzicielstwu i jego profitom.

Z perspektywy psychologii rozwojowej udane rodzicielstwo owocuje przygotowaniem dziecka do radzenia sobie z zadaniem jakim jest adaptacja do przekształcającego się świata – adaptacja rozumiana nie jako bierne dostosowanie się lecz pozostawania w równowadze z otoczeniem społecznym. Poradzenie sobie z tym wyzwaniem jest świadectwem efektywnego odpowiedzialnego rodzicielstwa, wywiązania się oczekiwań społecznych wobec osoby pełniącej społeczną rolę rodzica. Podbudowuje poczucie własnej wartości dorosłego i jest źródłem satysfakcji z bycia rodzicem.

Takie wnioski można wyprowadzić na podstawie analizy wybranych teorii rozwoju człowieka, jednak czy znajdują one potwierdzenie w wynikach badań?

REFERATY

A

Rodzice w potocznych koncepcjach nauczycieli

Dr Beata Adrjan – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn

Naiwne koncepcje są kategorią coraz chętniej traktowaną, jako filtr percepcji, który znajduje się najbliżej zachowania (Lachowicz-Tabaczek, 2004, s. 70). Badając koncepcje potoczne nauczycieli na temat rodziców chcę przyjrzeć się, jakie są podstawy podejmowania przez nauczycieli praktyk dotyczących relacji z rodzicami w szkole. Analizie zostaną poddane naiwne teorie podzielone ze względu na formę analogicznie do twierdzeń naukowych (twierdzenie opisowe, normatywne, przyczynowe i przyjmujące postać koniunkcji). Przedstawione zostaną wypowiedzi nauczycieli określające rodziców w tych kategoriach. Refleksji poddane będą koncepcje naiwne w kontekście podejmowanych przez nauczycieli potencjalnych praktyk dotyczących relacji z rodzicami.

Rodzic dziecka z Dystrofią Mięśniową Duchenne'a – funkcjonowanie w sferach aktualizacji siebie

Mgr Paulina Anikiej – UG, Gdańsk

Dr Arkadiusz Mański – UG, Gdańsk

Dystrofia mięśniowa Duchenne'a (DMD) jest rzadką chorobą genetyczną. Powoduje ona stopniową utratę funkcjonowania mięśni oraz innych tkanek organizmu (Milic Rasic i in., 2014). Choroba dotyczy głównie pacjentów płci męskiej, a objawy uwidoczniają się około 3 roku życia (Soim i in., 2016). Codziennemu funkcjonowaniu rodziców tych dzieci towarzyszy szereg problemów, obejmujących większość sfer życiowych i negatywne emocje.

Celem badania była analiza funkcjonowania rodziców dzieci z DMD w zakresie aktualizacji siebie. Użyto skali Aktualizacja Siebie z Narzędzi Pomiaru w Psychologii Rehabilitacji

–REHAB1 (Witkowski i in., 2015). Badaniem objęto grupę 30 rodziców dzieci z DMD w wieku od 2,5 do 17 lat ($M=10,78$), których porównano z rodzicami dzieci zdrowych (grupa dobrana ze względu na wiek dziecka, sytuację zawodową i status związku). Sprawdzono także czy aktualizacja siebie tych rodziców zmienia się ze względu na czas jaki upłynął od postawienia diagnozy.

Wyniki pokazują, że rodzice dzieci z DMD mają niższy ogólny poziom aktualizacji siebie niż rodzice dzieci zdrowych. Najbardziej różnicującymi aspektami są: stosunek do innych ludzi oraz ekspresja siebie, w zakresie których rodzice dzieci z DMD uzyskują niższe wyniki niż rodzice dzieci zdrowych. Czas jaki minął od postawienia diagnozy, nie okazał się zmienną istotnie różnicującą badaną grupę. Uzyskane rezultaty odzwierciedlają sytuację tych rodzin oraz specyfikę omawianej choroby.

Rodzicielstwo – wspólna droga rozwoju dziecka i rodzica

Dr Karolina Appelt – UAM, Poznań

Proces rozwoju związany jest ze stopniowym rozszerzaniem i przeorganizowywaniem się środowiska rozwoju. Dzieci i młodzież potrzebują w rozwoju środowisk stabilnych, ale równocześnie zmieniających się adekwatnie do przechodzenia przez nie przez kolejne okresy w rozwoju (zarówno środowiska niezmiennie/sztuczne jak i te o nadmiernym stopniu zmienności/zdezorganizowane/chaotyczne nie są rozwojowo korzystnymi). O efektywności oddziaływań wychowawczych w okresach dzieciństwa i dorastania decyduje zatem ich dopasowanie do SAR (strefy aktualnego rozwoju) oraz do SNR (strefy najbliższego rozwoju), ponieważ każde środowisko kulturowego rozwoju musi przygotowywać do następnego (Wygotski, 1971, 2002; Smykowski, 2012). Wskazując na ważne dla procesu wspierania rozwoju młodszego pokolenia kompetencje wychowawcze rodziców nie można zatem poprzestać na ustaleniu ich stałego, niezmiennego zestawu. Warto podjąć refleksję nad tym jak wiązka tych zawsze ważnych kompetencji wychowawczych powinna się zmieniać wraz z nowym etapem w rozwoju wychowanka. Tak, jak w rozwoju dziecka i adolescenta w każdej z rozwojowych faz co innego staje się elementem centralnym tak, co innego staje się kompetencją centralną/osiową w każdym z etapów wychowywania. W wystąpieniu analizie poddane zostaną związki między kolejnymi fazami w rozwoju dziecka a kolejnymi etapami rozwoju w wypełnianiu roli rodzica.

B

Status społeczno-ekonomiczny rodziny jako czynnik różnicujący procesy socjalizacji i wychowania dziecka

Dr Agnieszka Barczykowska – UAM, Poznań

W swoim wystąpieniu chciałabym zaakcentować coraz silniej widoczne zróżnicowania klasowe, jeśli chodzi o wzory życia, co znajduje odzwierciedlenie również w realizowanych przez rodzinę funkcjach, w szczególności tych dotyczących socjalizacji i wychowania dzieci. Punktem wyjścia do rozważań będzie krótki portret zmian, jakie dokonują się w społeczeństwie polskim. Na tle zarysowanych problemów, w oparciu o wyniki badań chciałabym pokazać zróżnicowania w wychowawczo-socjalizacyjnym funkcjonowaniu rodzin zlokalizowanych na odmiennych pozycjach w strukturze społecznej, odnosząc się do pozycji i znaczenia dziecka w rodzinie, relacji dziecko - rodzic, zadań stawianych przed dzieckiem, instytucjonalnego wymiaru funkcjonowania dziecka (w kontekście zadań rozwojowych) oraz szans i ograniczeń związanych z życiem w danym typie rodziny.

Płeć i fakt znajdowania się w związku intymnym a kształt wizji własnego rodzicielstwa u nastolatków i młodych dorosłych

Klaudia Bijak – UAM, Poznań

Paweł Ciesielski – UAM, Poznań

W wystąpieniu zostaną przedstawione częściowe wyniki badań nad kształtem wyobrażeń młodych ludzi na temat własnego, przyszłego rodzicielstwa – zaprezentowane i omówione zostaną wyniki wskazujące na różnice międzypłciowe oraz różnice związane ze znajdowaniem się w bliskim związku intymnym. Badanie przeprowadzono na grupie 377 osób (55% kobiet) w wieku od 17 do 29 lat ($M = 19,5$; $SD = 2,4$). W badaniu wykorzystano Kwestionariusz Wizji Własnego Rodzicielstwa K. Janowicza.

Przeprowadzone analizy statystyczne (ANOVA) wykazały istnienie licznych, istotnych różnic w kształcie wizji własnego rodzicielstwa pomiędzy kobietami a mężczyznami, oraz osobami w związkach a singlami. Pierwszym z czynników, który różnicuje Wizję Własnego Rodzicielstwa (WWR) jest płeć. U kobiet WWR jest istotnie bardziej rozbudowana niż u mężczyzn w obszarze wyobrażeń na temat stosowanych metod wychowawczych, przewidywanego wpływu na rozwój dziecka czy pomysłów na spędzanie z nim czasu. Posiadają one jednak więcej obaw związanych z rodzicielstwem. Kształt WWR różnicował też fakt doświadczenia związanego z byciem w związku intymnym. Single posiadali mniej rozbudowane wyobrażenia m.in. na temat planowania rodzicielstwa, przygotowania się do niego a także sposobów uczestniczenia w życiu dziecka, a rodzicielstwo miało też dla nich mniejszą wartość. Czynnikiem różnicującym był też ogólny staż w związkach – osoby o większym doświadczeniu w tej materii miały bardziej rozbudowane wyobrażenia związane z planowaniem rodzicielstwa i przygotowaniem się do niego.

Uzyskane dane wskazują na to, że płeć osób badanych w sposób istotny różnicuje grupę badaną. Istnieją liczne różnice w WWR między kobietami a mężczyznami. Również doświadczenie związane ze związkami intymnymi istotnie wpływa na WWR. Wraz z większym doświadczeniem wizja rodzicielstwa była bardziej rozbudowana.

Rozwód jako proces psychologiczny a funkcjonowanie rodzicielskie

Dr hab. Magdalena Błażek – UG, Gdańsk

Dr Aleksandra Lewandowska-Walter – UG, Gdańsk

Rozwód w rodzinie jest zdarzeniem o charakterze kryzysowym zarówno w sensie osobistym, jak i interpersonalnym (Beisert, 2000; Beisert, Liberska, Matuszewska, 2001; Czerederecka, 2010; Błażek i in., 2012; Błażek, 2014; Lewandowska-Walter, 2014) skutkującym pojawianiem się dużego obciążenia emocjonalnego wynikającego zarówno z długiego pozostawania w sytuacji nasilonego konfliktu, jak również z rekonstrukcji systemu rodzinnego prowadzącej do konieczności dokonania zmian w sposobie definiowania samego siebie, przeorganizowania życia w sposób dostosowany do zmienionej sytuacji życiowej, ustalenia na nowo sposobu sprawowania opieki nad dziećmi itp. Rozwód jest zatem kaskadą potencjalnie stresogennych zmian w życiu dorosłych i dzieci (Greene i in., 2012), które swym zasięgiem obejmują wiele aspektów życia. Na różnych etapach przebiegu procesu rozwodowego przed rodzicami stają określone wyzwania rodzicielskie, które zostaną w ramach prezentacji przedstawione w porządku odnoszącym się do trzech etapów procesu rozwodowego: 1) podjęcie decyzji o rozstaniu, którego pozytywnym efektem jest poradzenie sobie z emocjami wynikającymi z oceny związku, pogodzenie się z brakiem perspektyw dla relacji małżeńskiej oraz uświadomienie sobie konsekwencji rozvodu dla całej rodziny, 2) podjęcie współpracy rodzicielskiej, czyli takie rozwiązanie konfliktów w relacji partnerów, które pozwala przekształcić dotychczasową relację w wymiarze rodzicielskim w stronę współrodzicielstwa, 3) wchodzenie w nowe związki, które dokonuje się poprzez poradzenie sobie ze stratami i wyraża się w zdolności do realizowania porozumienia rodzicielskiego i szacunku do wszystkich członków rodziny.

Celem prezentacji będzie zatem przedstawienie teoretycznego modelu rozvodu jako procesu oraz wyników badań własnych (z każdego z trzech etapów rozvodu) z udziałem rodziców jako kreatorów nowego sposobu funkcjonowania rodziny, których sposób doświadczania sytuacji oraz rozumienia własnej roli zmienia się w obliczu rozvodu zarówno w

wyniku faktycznie zachodzących w systemie zmian, jak również w wyniku doświadczania trudności emocjonalnych związanych z konfliktem i rozpadem relacji małżeńskiej. Omawiane zagadnienia zostaną także zilustrowane przykładami z pracy klinicznej z osobami rozwodzącymi się.

Zachowania afiliacyjne rodziców i osób nie będących rodzicami

Zofia Burman – UAM, Poznań

Maria Urbańska – UAM, Poznań

Julia Michalak – UAM, Poznań

Sposób pełnienia roli rodzicielskiej uzależniony jest wieloaspektowo. Jednym z kluczowych czynników jest jakość relacji między kobietą i mężczyzną, którzy tworzą związek intymny (małżeński lub kohabitacyjny) i są rodzicami. Podstawową tezę przeprowadzonych badań jest twierdzenie, iż relacje intymne kształtowane są poprzez zachowania, które można określić zachowaniami afiliacyjnymi. Wpisują się one w rytualizację afiliatywną, charakterystyczną dla wczesnej dorosłości (Bakiera, 2018; Erikson, 2002) i oznaczają typ aktywności nastawionej na wyrażanie (komunikowanie) potrzeby bliskości. Przeciwnieństwem afiliacji jest izolacja, odosobnienie społeczne (Benesch, 2002).

Zaprezentowanie zostaną wyniki badań z zastosowaniem autorskiego Kwestionariusza Zachowań Afiliacyjnych w Bliskim Związku. Ich celem było m. in. określenie czy i na ile występują różnice w codziennych oraz okazjonalnych zachowaniach afiliacyjnych w związkach intymnych osób, które mają dzieci w porównaniu do związków bezdzietnych. Wykazanie specyfiki zachowań afiliacyjnych wśród rodziców pozwoli sformułować wnioski dotyczące doświadczania rodzicielstwa w kontekście okazywania i odbierania intymności.

C

Narracyjny obraz rodzicielstwa parentyfikującego

Mgr Barbara Chojnacka – USz, Szczecin

Parentyfikacja to zjawisko występujące w życiu rodzinnym, które polega na odwróceniu ról między dzieckiem a rodzicem/ rodzicami (Böszörményi-Nagy, Spark 1973). Rozumiana jest jako funkcjonalna i/lub emocjonalna zamiana ról, w której dziecko poświęca własne potrzeby na rzecz przystosowania się i troszczenia o instrumentalne lub psychiczne potrzeby rodzica (Schier, 2010).

W realizowanych przez autorkę badaniach, osadzonych w paradygmacie interpretatywnym, parentyfikacja staje się głównym przedmiotem zainteresowania. Doświadczenie odwrócenia ról rodzinnych jawi się jako zjawisko, mechanizm czy zespół zachowań, które występują w biegu życia człowieka, a zatem stanowią element jego biografii, w różny sposób ją kształtując. Stąd wybór metody biograficznej oraz techniki autobiograficznego wywiadu narracyjnego Fritza Schützego jako sposobu na naukowe zgłębienie powyższych kwestii.

Główny problem badawczy, wokół którego autorka pragnie skoncentrować swoje rozważania brzmi: Jak z perspektywy dorosłości osoby doświadczające parentyfikacji postrzegają rodziców i ich rodzicielstwo? Rodzic zostaje tu określony jako parentyfikujący, a więc taki, który dopuszcza czy przyzwala na odwrócenie ról w rodzinie w wyniku własnej lub/ i swojego partnera bezradności rodzicielskiej. Proponowane zagadnienie jest zaledwie fragmentem obszernego projektu badawczego realizowanego w ramach przygotowywanej rozprawy doktorskiej. Za jeden z jego celów uznano: ukazanie retrospektywnego - narracyjnego obrazu rodzica/ rodziców/ rodzicielstwa. W ramach badania zrealizowano 25 wywiadów narracyjnych z osobami, które doświadczyły odwrócenia ról rodzinnych (zastosowano strategię doboru celowego do badania - na podstawie określonych kryteriów). W wyniku analizy otrzymanych w toku badań narracji wyłonił się obraz rodzica parentyfikującego (matki i

ojca). Sformułowano kategorie charakteryzujące rodzicielstwo parentyfikujące, które z jednej strony jest subiektywnym postrzeganiem rodziców przez dorosłe już dzieci, z drugiej stanowi podejmowaną przez nich próbę zrozumienia ich postępowania. W proponowanym wystąpieniu autorka pragnie nakreślić ów obraz rodzica skonstruowany w narracji przez dorosłe już dzieci.

Ojcowie niemowląt w sytuacji zagrożenia ryzykiem niepełnosprawności dziecka.

Mgr Justyna Cieślińska – UW, Instytut Matki i Dziecka, Warszawa

Istnieje mało badań dotyczących postrzeganej roli ojcostwa w aspekcie niepełnosprawności dziecka. Większość z nich charakteryzuje mężczyzn jako izolujących się od trudności dziecka i bezradnych w sposobie niesienia pomocy rodzicielskiej. Czynnikiem znacznie różnicującym sytuację dzieci zagrożonych niepełnosprawnością jest otrzymanie diagnozy nozologicznej występujących dysfunkcji już w okresie wczesnoniemowlęcym, lub z drugiej strony, występowanie wyłącznie czynników ryzyka dla rozwoju niewystarczających do postawienia rozpoznania (m.in. dzieci obciążone zaburzeniami wzrastania wewnątrzmacicznego lub wcześniactwem). Niepewność rodziców dotycząca procesu diagnozy może mieć znaczenie dla kształtującego się rodzicielstwa.

Wyniki badań nad stresem rodzicielskim ojców dzieci zagrożonych niepełnosprawnością w okresie niemowlęcym są natomiast niejednoznaczne. Jedne z nich podkreślają rolę dominujących negatywnych emocji oraz obaw o przyszłość swojego dziecka, którego rozwój nie przebiega normatywnie. Inne zaś wskazują na proces pozytywnego przewartościowania wydarzeń związanych z narodzinami dziecka o zaburzonym rozwoju. Jednym z powodów nielicznych badań na temat funkcjonowania emocjonalnego ojców jest niechęć mężczyzn do ujawniania swoich trudności oraz brak odpowiednich narzędzi pomiarowych dostosowanych do ich sposobów wyrażania swoich potrzeb m.in. wsparcia społecznego.

Wystąpienie będzie miało na celu przedstawienie różnorodności doświadczeń oraz analizę problemów psychologicznych u ojców niemowląt zagrożonych niepełnosprawnością. Punktem wyjścia dla rozważań na temat związków między stanem psychicznym ojca a postrzeganiem relacji z dzieckiem staną się doświadczenia w pracy psychologa z niemowlętami oraz ich rodzinami uczestniczącymi w procesie terapii neurorozwojowej w Ośrodku Rehabilitacji Diennej dla Dzieci Instytutu Matki i Dziecka. Materiałem badawczym przedstawionym w referacie będzie częściowo-ustrukturyzowany, autorski wywiad przeprowadzany z ojcami obejmujący zagadnienia: roli terapii, znaczeń nadawanych niepełnosprawności dziecka oraz spostrzegania relacji w rodzinie dziecka zagrożonego zaburzeniami w rozwoju.

Self-reg czyli koncepcja efektywnej regulacji stresu u dziecka przez rodzica

Dr Anna Czyżkowska – UKSW, Warszawa

Każdego dnia, w obliczu wielu sytuacji i wyzwań, naprzemiennie podlegamy aktywacji uruchamianej przez współczulny układ nerwowy (który wyzwala kortyzol i adrenalinę, zwiększając pobudzenie organizmu) i hamowaniu uruchamianemu przez przywspółczulny układ nerwowy (który wyzwala acetylocholinę i serotoninę, zmniejszając pobudzenie organizmu). Równowaga oznacza z tej perspektywy płynne (i świadome), nieustające w ciągu całego życia człowieka, przełączanie się pomiędzy pobudzeniem, gdy jest ono potrzebne, a hamowaniem, regeneracją. Samoregulacja to niełatwa umiejętność i oznacza rozpoznawanie wielu różnych sygnałów pobudzenia (podwyższonego stresu), analizę sytuacji opartą o znajomość siebie samego i środowiska, w jakim się funkcjonuje i umiejętne kierowanie sobą i sytuacją tak, by ten alert wyłączyć (a w przyszłości nie doprowadzać do nadmiernego wyczerpania). Nauka umiejętności samoregulacji w wykonaniu rodziców opiera się o ciągłe monitorowanie sytuacji dziecka (bodźce zewnętrzne, bodźce wewnętrzne) i ocenę czy dane pobudzenie jest mu potrzebne i przydatne czy jest już dla niego przeciążeniem. Metoda samoregulacji self-reg została stworzona przez Stuarta Shankera z Mehrit Centre w Kanadzie (Shanker, Barker, 2016) dla rodziców, aby efektywnie regulowali stresem u swoich dzieci (oraz własnym w kontakcie z dziećmi).

Metoda ta składa się z następujących pięciu etapów:

1. Monitorowanie swojej sytuacji (myśli-emocji-zachowań), odczytywanie sygnałów i przeformułowanie zachowań
2. Identyfikowanie stresorów
3. Redukcja stresorów
4. Świadomość przyczyn przeciążenia stresem
5. Poznanie sposobów na regenerację i odbudowę zasobów.

Dla celów lepszej identyfikacji stresorów zespół badaczy podzielił je według możliwych źródeł ich występowania na pięć podstawowych grup. Są to następujące obszary: biologiczny, emocjonalny, poznawczy, społeczny, prospołeczny. Gdy jeden z elementów, będących w dynamicznej równowadze, ulegnie zaburzeniu, destabilizacji ulegnie cały system.

Metoda ta:

- została stworzona przez kanadyjskiego psychologa Stuarta Shankera, aby pomagać dzieciom i rodzicom wyrwać się z pętli stresu, budować lepsze relacje i umożliwić dzieciom realizację pełnego potencjału
- oparta jest na poszukiwaniu przyczyn niewłaściwych zachowań, problemów emocjonalnych i trudności w relacjach w stresie – konkretnie w 5 obszarach stresu
- opiera się na uniwersalnym cyklu pobudzenia oraz wiedzy o układzie nerwowym i stresie
- jest to podejście oparte o bliskość, zrozumienie i akceptację
- na przyszłość wyposaża dzieci w lepsze radzenie sobie ze stresem, poczucie własnej wartości
- zakłada, że za każdym wybuchem emocji (czy zachowaniem trudnym u dziecka) najprawdopodobniej stoi stres, czyli jakaś niezaspokojona potrzeba albo coś, co zakłóca dziecku jego równowagę. Potrzebą w tym wypadku jest redukcja stresu
- zakłada, że dzieci zazwyczaj nie wiedzą co się dzieje, co je stresuje i tę naukę regulacji powinny czerpać od rodziców (to rodzic jest detektywem stresu i nauczycielem optymalnej regulacji).

Znaczenie rodziców w międzypokoleniowej transmisji wartości w rodzinie – badania trzy-pokoleniowe

Dr Anna Czyżkowska – UKSW, Warszawa

Mgr Katarzyna Kwiatkowska – UKSW, Warszawa

Sensem rodzicielstwa jest wspieranie dziecka w jego rozwoju ku odpowiedzialnej wolności. Jednym z ważniejszych celów rodziców na tej drodze jest przekazanie dzieciom hierarchii wartości-celów życiowych (na poziomie poznawczym oraz motywacyjnym). Rodzice stawiają sobie za zadanie przekazanie dzieciom wiedzy o sensie życia, odróżnianie tego co ważne od tego co nieważne, zgodnie z ich definicją. Czy robią to skutecznie?

Wartości definiujemy tu za Schwartzem (Schwartz i in., 2012) jako poznawczą reprezentację (zwykle przekonanie) motywacyjnego, godnego pożądanego, ponadsytuacyjnego celu. Wartości w tym rozumieniu dotyczą pożądanego przez człowieka celów życiowych oraz posiadają wymiar motywacyjny - kierują jego postępowaniem (w tym – wyborami życiowymi). Nabywanie poszczególnych wartości i ich hierarchizacja są szczególnie intensywne w okresie dorastania i wczesnej dorosłości (Cieciuch, 2013). Mechanizmy kształtowania się wartości w dzieciństwie i okresie dorastania nie były przedmiotem badań, nieliczne są doniesienia na temat transmisji wartości w rodzinie (Döring, Makarova, Herzog, Bardi, 2017). Zgodnie z systemowym rozumieniem rodziny zakładamy, że w rodzinach występuje proces transmisji międzypokoleniowej, w wyniku której przekazywane są przez pokolenia wzorce, umożliwiające realizację celów życiowych uważanych za cenne (Bowen, 1978; Rostowska, 1995; Farnicka, Liberska, 2014). W naszym badaniu pragnęliśmy sprawdzić, czy dla hierarchii ludzkich wartości (celów) decydujące znaczenie mają cele rodziców i zanalizować tę transmisję w 3 pokoleniach rodziny (dwóch generacyjnych diadach rodzice-dzieci).

Poszukiwaliśmy odpowiedzi na następujące pytania: 1) jak wygląda hierarchia wartości w każdym z 3 pokoleń (dziadkowie, rodzice, dzieci) i jakie występują różnice w hierarchii wartości między pokoleniami, 2) jak kształtuje się podobieństwo wartości pomiędzy dziadkami a rodzicami (pierwsza diada rodzice-dzieci), rodzicami a dziećmi (druga diada rodzice-dzieci),

dziadkami a wnukami. Badanie objęło 3 pokolenia w rodzinach: pokolenie dziadków, rodziców i dzieci (młodych dorosłych). Całkowita liczebność badanej grupy to $N = 1341$ osób, w tym 683 kobiet i 666 mężczyzn. 58,9 % badanej grupy stanowili rodzice młodych dorosłych (795 rodziców, 396 par rodziców), zaś średnia wieku w tej grupie wynosiła $M_{\text{wiek}} = 53,56$ lat. Kolejną grupę badanych stanowiło pokolenie dorosłych dzieci, grupa ta liczyła $N = 412$ osób (207 kobiet i 205 mężczyzn; $M_{\text{wiek}} = 26,76$ lat). Zbadano również 140 dziadków, co stanowiło 9,9 % badanej grupy (73 kobiet i 61 mężczyzn), a średni wiek tej grupy wyniósł $M_{\text{wiek}} = 75,52$ lat.

D

Potrzeby i zasoby rodziców w zakresie organizowania posiłków rodzinnych – na podstawie analizy aktywności użytkowników serwisu internetowego Nadchodzą Posiłki

Mgr Anna Danylczenko – serwis internetowy Nadchodzą Posiłki

Posiłki rodzinne są w literaturze wskazywane jako czynnik związany z jednej strony z kształtowaniem zdrowych relacji w rodzinie, z drugiej jako mający wpływ na kształtowanie się nawyków żywieniowych zarówno samych rodziców jak i dzieci. Zorganizowanie posiłku rodzinnego to złożony proces: planowanie z uwzględnieniem potrzeb rodziny, zakupy składników z założeniem kontroli budżetu, przygotowanie posiłku w zaplanowanym czasie oraz spożywanie w czasie, który będzie odpowiedni dla każdego z członków rodziny. Celem wystąpienia jest wskazanie adekwatnych sposobów wspierania rodziców w utrzymaniu stałego posiłku rodzinnego w planie dnia.

Na podstawie działalności serwisu *Nadchodzą Posiłki*, który powstał jako odpowiedź na problemy rodziców związane z organizacyjną stroną pierwszych trzech kluczowych etapów wspólnego posiłku, zaprezentowane zostaną zarówno ich potrzeby mające wpływ na ograniczoną częstotliwość rodzinnych posiłków, jak i ich zasoby wskazywane jako niezbędne, aby taki posiłek mógł stać się rodzinnym rytuałem, stałym punktem w rodzinnym planie dnia. Na podstawie dotychczasowych relacji jako główne problemy rodzice wskazują: brak umiejętności planowania, brak pomysłów na dania, ograniczenia budżetowe, ograniczenia czasowe, brak skutecznej motywacji i wsparcia. Omówione zostaną również mniej oczywiste powody, dla których użytkownicy poszukują rozwiązań w obszarze planowania posiłków, jak np. świadomość przypadkowości i monotonii serwowanych posiłków oraz poczucie winy generowane poprzez liczne kampanie społeczne związane ze zdrowym żywieniem. Przekazane zostaną również wstępne wnioski z kampanii „Razem smakuje lepiej” organizowanej przez serwis, a mającej na celu zmotywowanie użytkowników do wspólnego spożywania co najmniej jednego, wybranego posiłku dziennie.

Relacje dorosłych dzieci alkoholików z rodzicami – ujęcie biograficzne

Mgr Dorota Dolata – UAM, Poznań

Problematyka dotycząca dorosłych dzieci alkoholików jest szeroko poruszana w literaturze przedmiotu. Uwaga badaczy oraz teoretyków skoncentrowana jest przede wszystkim na związku pomiędzy potencjalnymi problemami w funkcjonowaniu tej grupy osób a ich przeszłymi doświadczeniami w relacjach z opiekunami. Niewiele miejsca poświęcono funkcjonowaniu uzależnionego z żoną/mężem w rodzinie, w której nie figurują dzieci, ponieważ te opuściły gniazdo rodzinne oraz ich relacjom z dorosłymi już dziećmi. Miałam możliwość bliższego przyjrzenia się tym aspektom, dzięki zrealizowanym przeze mnie badaniom w ramach pracy doktorskiej, których przedmiotem uczyniłam doświadczenia dorosłych dzieci alkoholików związane z ich dorastaniem w rodzinie alkoholowej i posłużyłam się strategią jakościową, metodą biograficzną, dzięki której „najpełniej ujawnia się jednostka jako działający podmiot. Możliwość autorskiej wypowiedzi daje jej szansę wyeksponowania własnej roli w kształtowaniu życia i otoczenia” (Bednarz-Łuczewska, Łuczewski 2012, s. 101) Moi rozmówcy akcentowali między innymi specyfikę aktualnego funkcjonowania swoich rodziców zarówno w relacji w

diadzie małżeńskiej, jak również w relacjach z nimi samymi, która ma inny charakter od tej, jaką prezentowali we wcześniejszych etapach rozwojowych. W konsekwencji, w swoim wystąpieniu chciałabym zaakcentować to, w jaki sposób funkcjonują w systemie alkoholowym uzależniony z partnerką, jaką formę przybierają ich relacje między sobą oraz z dorosłymi dziećmi, które opuściły gniazdo rodzinne i jak te relacje mogą wpływać na całokształt życia ich oraz dorosłych dzieci alkoholików.

F

Sposób pełnienia ról rodzicielskich a rozwój inteligencji emocjonalnej dzieci i młodzieży – meta-analiza badań

Dr Marzanna Farnicka – UZ, Zielona Góra

Rafał Chrebela – UZ, Zielona Góra

Celem wystąpienia jest ukazanie sposobu pełnienia ról rodzicielskich jako czynnika regulującego poziom inteligencji emocjonalnej. W świetle dostępnych badań relacja między sposobem pełnienia ról rodzicielskich a rozwojem umiejętności rozumienia i monitorowania własnych jak i cudzych emocji jest istotnym elementem tworzenia środowiska rozwoju w rodzinie. Chociaż znaczenie tego związku dla rozwoju indywidualnego oraz jakości życia rodzinnego jest znane od dawna, to śledząc literaturę przedmiotu można zauważyć wiele niejednoznaczności, zarówno w rozumieniu sposobów pełnienia ról rodzicielskich jak i charakteru inteligencji emocjonalnej (zdolność - umiejętność).

W czasie konferencji przedstawione zostaną szczegółowe rezultaty oraz formułowane wnioski i aplikacje 20 przeprowadzonych i opublikowanych w literaturze polskiej i zagranicznej w latach 2007 - 2017 badań nad tym problemem. Ponadto, zostaną zaprezentowane ich założenia teoretyczne i metodologiczne, sposoby operacjonalizacji najczęściej wykorzystywanych w nich zmiennych oraz wykaz i charakterystyka stosowanych narzędzi badawczych.

Podjęta problematyka jest niezwykle interesująca bowiem umożliwia refleksję nie tylko nad możliwymi pogłębionymi pytaniami badawczymi, modelami przyszłych badań, ale także nad możliwością wspierania rodziców w obszarze rozwoju inteligencji emocjonalnej dzieci i młodzieży.

Transmisja międzypokoleniowa: retrospektywna ocena postaw własnych rodziców a nawiązywanie więzi z własnym dzieckiem w okresie prenatalnym – badania par

Mgr Dominika Fijałkowska – UŁ, Łódź

Prof. UŁ dr hab. Eleonora Bielawska-Batorowicz – UŁ, Łódź

Wprowadzenie: Inspirując się badaniami Siddiqui i wsp. (2000), a także odwołując się do teorii przywiązania Johna Bowlby'ego (Holmes, 2007) oraz międzypokoleniowego modelu funkcjonowania rodziny Bowena (1978) postanowiono sprawdzić, czy wspomnienia dotyczące postaw własnych rodziców z dzieciństwa mają związek z nawiązywaniem relacji z dzieckiem w ciąży.

Procedura badań: Grupę badanych osób stanowiło 39 par małżonków, oczekujących na narodziny ich pierwszego dziecka, w trzecim trymestrze ciąży. W badaniu wykorzystano m.in. kwestionariusze: MAAS/PAAS Condon (1993) oraz KPR-Roc M/O Plopy (2008).

Wyniki: Potwierdzono występowanie zależności między wspomnieniami dotyczącymi postaw własnych rodziców z dzieciństwa a nawiązywaniem więzi z własnym dzieckiem w okresie prenatalnym. Szczegółowe analizy wykazały, iż u kobiet natężenie więzi z dzieckiem wzrasta wraz z wyższym poziomem oceny postaw matki jako akceptujących, autonomicznych, nadmiernie ochraniających oraz maleje wraz ze wzrostem poziomu postawy matki jako nadmiernie wymagającej, a u mężczyzn - wzrasta wraz z wyższym poziomem oceny postaw matki i ojca jako akceptujących, autonomicznych, a maleje wraz ze wzrostem poziomu postawy

nadmiernie wymagającej matki i ojca. Porównanie współczynników korelacji r-Pearsona dla kobiet i mężczyzn wykazało, że siła zależności między wspomnieniami dotyczącymi postaw rodziców z dzieciństwa a nawiązywaniem więzi z własnym dzieckiem w okresie prenatalnym jest taka sama u kobiet i mężczyzn.

G

Rodzicielstwo w cieniu zaburzeń psychicznych

Prof. UZ dr hab. Iwona Grzegorzewska – UZ, Zielona Góra

Sprawowanie funkcji rodzicielskich jest integralnie związane ze stanem zdrowia fizycznego i psychicznego dorosłego. Jakość oddziaływań opiekuńczych i wychowawczych zależy bowiem w dużym stopniu od dostępności fizycznej i emocjonalnej rodzica, jego umiejętności rozpoznawania i reagowania na potrzeby dziecka oraz ustalenia wymagań i oczekiwań adekwatnych do jego możliwości i potrzeb. Prezentowany referat przedstawia analizę funkcjonowania rodziców z różnymi problemami psychicznymi (depresja, uzależnienia, schizofrenia) z perspektywy psychopatologii rozwojowej. Opisanych i wyjaśnionych zostanie kilka kluczowych kwestii, które są istotne dla zrozumienia związku między rodzicielstwem a rozwojem dziecka w kontekście problemów psychicznych dorosłego, w tym charakterystyka psychopatologii rodzica i jej wpływ na sprawowanie funkcji rodzicielskich, specyficzne i niespecyficzne czynniki wpływające na zróżnicowanie indywidualne w przebiegu rozwoju dzieci oraz wzajemna dynamiczna interakcja między czynnikami ryzyka i ochronnymi budująca podatność i odporność potomstwa. Analiza literatury wskazuje bowiem, że dzieci rodziców z zaburzeniami psychicznymi są bardziej narażone na nieprawidłowości w rozwoju niż ich rówieśnicy. Nie jest to specjalnym zaskoczeniem. Nowością jest wzrastająca wiedza na temat tego jak zaburzenia rodzica w zakresie poznania, myśli i zachowania wpływają na relacje rodzic-dziecko oraz na sposób spostrzegania przez rodziców i dzieci siebie, innych i różnych kontekstów, w których żyją.

H

Rodzicielstwo w obliczu straty

Mgr Maria Hornowska-Stoch – UJ, Kraków

Rodzicielstwo jest złożonym zjawiskiem, w którym zarówno wiek przyszłej matki, kolejność urodzin dzieci a także ilość potomstwa mają istotne znaczenie dla sposobu jego przeżywania. W swoim wystąpieniu pragnę poruszyć newralgiczną kwestię przeżywania rodzicielstwa w obliczu straty dziecka w okresie prenatalnym. W tym celu posłużę się wnioskami z badań o charakterze jakościowym, polegających na wywiadach z kobietami, które doświadczyły straty w okresie prenatalnym, a dodatkowo obecnie mają dzieci.

Aby unaocznić istotne podobieństwa i różnice w przeżywaniu własnego rodzicielstwa w zależności od tego, w którym momencie doszło do straty (czy w pierwszej ciąży, czy też w kolejnej), porównam ze sobą dwie grupy osób badanych. Pierwszą z nich stanowić będą 4 kobiety, w przypadku których do straty doszło w pierwszej ciąży/ pierwszych ciążach. Na drugą grupę osób badanych składać się będą 4 kobiety, które doświadczyły straty w okresie prenatalnym po wcześniejszym pozytywnym doświadczeniu narodzin zdrowego dziecka. Wszystkie osoby badane w momencie przeprowadzania rozmowy miały przynajmniej jedno zdrowe dziecko. Wywiady były częściowo ustrukturyzowane a do ich analizy zastosowano założenia metodologii IPA (Interpretacyjna Analiza Fenomenologiczna).

Jeden z podstawowych, zaskakujących wniosków płynących z powyższych wywiadów, jest uzmysłowienie sobie, że bardzo proste, klarowne, jasne i często zadawane pytanie: "Ile masz

dzieci?", niekoniecznie ma zawsze oczywistą odpowiedź. Druga interesująca kwestia dotyczy wątpliwości, na ile starsze dzieci są w stanie poradzić sobie z faktem, że brat lub siostra, na których czekali niestety się nie urodzi. Na to oraz inne pytania postaram się udzielić odpowiedzi podczas mojego wystąpienia.

I

Doświadczenie macierzyństwa w narracjach kobiet z wadami słuchu

Mgr Beata Iwanicka – UAM, Poznań

Przedstawione zostaną problemy i doświadczenia matek, które w różnym stopniu są niesłyszające. Są one wynikiem pewnych ograniczeń, jakie dotyczą niesłyszające matki, specyfiką ich przeżyć, czy znaczeniom, jakie mogą one nadawać swojej wadzie słuchu w kontekście ich obrazu macierzyństwa.

Macierzyństwo jest tworzone przez różne czynniki. Można do nich zaliczyć zarówno determinanty wewnętrzne (jak np. płodność, zdrowie, zamierzenia, opinie, nastawienia), jak i czynniki uchwytne zewnętrznie (jak np. warunki ekonomiczne, medialne wzorce, wsparcie środowiska i państwa). Niniejsze badania skoncentrują się na determinantach wewnętrznych, a więc na opiniach i doświadczeniach niepełnosprawnych matek w odniesieniu do macierzyństwa. Istniejąca literatura skupia się raczej na funkcjach, jakie pełnią matki w społecznie rozumianym macierzyństwie, aniżeli na ich własnych odczuciach i przeżyciach w tym doświadczeniu. Dotychczasowe badania skupiają się na realizacjach kobiet niepełnosprawnych w sferze zawodowej i publicznej. Pojawiające się dane są skąpe i niewielkie, wydaje się również, że powyższy problem nie jest przedmiotem zbyt dużego społecznego zainteresowania.

Macierzyństwo kobiet z niepełnosprawnością jest wciąż tematem przemilczanym i pomijanym, nieliczne autorki podejmujące ten trop piszą nawet, iż: „jest to terra incognita na mapie publikacji zarówno o niepełnosprawności, jak i macierzyństwie”. Problem ten wynika po części z milczenia samych matek z niepełnosprawnościami, a jest szczególnie widoczny w grupie kobiet z uszkodzeniem słuchu. Niepełnosprawność słuchowa jest rodzajem dysfunkcji, która na tle innych (wzrokowa, ruchowa itp.) w szczególny sposób alienuje komunikacyjne, a ryzyko izolacji społecznej w przypadku niedosłyszających matek jest bardzo wysokie. Stąd niniejsze badania wychodzą naprzeciw tej kwestii.

Przyjętą strategią badawczą w niniejszym referacie będą badania jakościowe o charakterze częściowo ustrukturyzowanym. W tego typu badaniach zakłada się pewien zakres swobody wypowiedzi narratorki, która z pomocą pytań odtwarza swoją drogę życiową. Trzeba uwzględnić, iż każda z badanych kobiet z uszkodzeniem słuchu może odmiennie interpretować swoje doświadczenia, związane z innymi ludźmi, wydarzeniami, sytuacjami życiowymi, w których przeżywała bariery związane z funkcjonowaniem. Opowiadający jest niejako głęboko zanurzony w tej deskrypcji. Słuchając ich przeżyć, dowiadujemy się jakie znaczenie przypisują określonym zachowaniom, które wspominają. W ten sposób uzyskujemy wgląd w niekiedy intymne myśli kobiet z uszkodzeniem słuchu, borykających się z lękami, związanymi z doświadczeniem i wyobrażeniem macierzyństwa. Z konieczności, wywiad może być subiektywny, gdyż kobiety opowiadając o sobie, odwołują się do swoich własnych, wewnętrznych norm i wartości. Spójność narracji daje możliwość odniesienia się do całości przeżyć. Nie można pominąć wymiaru wspólnotowego, a przecież wiele kobiet z uszkodzeniem słuchu, czuje się częścią Kultury Głuchych, w której partycypuje, także przez używanie języka migowego. Założeniem do planowanych badań jest to, iż część z badanych może budować swoją tożsamość poprzez aktywny udział w tej kulturze.

W badaniach zaplanowano 14 wywiadów z kobietami z uszkodzeniem słuchu. Jest to grupa maksymalnie zróżnicowana pod względem kilku uwarunkowań. Wzięto pod uwagę wskazówki, jakie płyną z literatury metodologicznej. Można bowiem dokonać wyboru grupy pod

kątem selekcji z punktu widzenia (1) środowiska, (2) głównego obiektu zainteresowań badacza, (3) dalszych uogólnień teoretycznych.

J

Psychologiczne i prawne aspekty ojcostwa w sytuacji osadzenia

Dr Katarzyna Jadach – UAM, Poznań

Dr Magdalena Sadowska – UAM, Poznań

Odbywanie kary pozbawienia wolności stanowi okoliczność determinującą sposób funkcjonowania jednostki na różnych płaszczyznach. Bezwzględny charakter ponoszonych na podstawie wyroku sądowego konsekwencji, wynikających z faktu popełnienia przez mężczyznę przestępstwa, determinuje nie tylko jego osobistą sytuację, ale - z uwagi na pełnione przez niego role rodzinne: męża, partnera, ojca, opiekuna - oddziałuje ponadto na jakość jego relacji z najbliższymi, w tym na sposób, w jaki wywiązuje się on z zadań wynikających z tychże ról. W przypadku stosunków rodzicielskich, zwłaszcza takich, w które zaangażowani są ojcowie oraz ich małoletnie dzieci, specyficzne uwarunkowania instytucji totalnej, stanowią niewątpliwie czynniki dezorganizujące oraz zaburzające, których zakres wpływu i długość trwania należy minimalizować. Rodzi się w związku z powyższym pytanie o to, jakie działania na podłożu psychologicznym są i powinny być w warunkach odbywania kary pozbawienia wolności podejmowane oraz jakie gwarancje daje bądź powinno dawać prawo, aby więzi osadzonego ojca z jego dzieckiem mogły być utrzymane i wzmocnione, a niejednokrotnie odbudowane lub zbudowane od nowa. Odpowiedzi na te pytania zostaną udzielone na podstawie wyników badań pilotażowych przeprowadzonych w polskich zakładach karnych (w tym także w oparciu o wypowiedzi osadzonych ojców), rozwiązań międzynarodowych postulowanych przez organizacje dbające o prawa dzieci do kontaktu z uwięzionymi rodzicami oraz - w zakresie prawa - na podstawie analizy doktrynalnej przepisów prawa.

Kwestionariusz Wizji Własnego Rodzicielstwa - podstawy teoretyczne i własności psychometryczne

Mgr Kamil Janowicz – UAM, Poznań

W referacie przedstawione zostaną efekty prac nad stworzeniem Kwestionariusza Wizji Własnego Rodzicielstwa (KWWR) – jego podstawa teoretyczna, proces tworzenia oraz wyniki analiz psychometrycznych. Kwestionariusz służy do pomiaru wizji własnego rodzicielstwa rozumianej jako wyobrażenia jednostki o tym, jakim będzie ona rodzicem i jak będzie się kształtowała jej osobista droga do rodzicielstwa, a także jaki wpływ rodzicielstwo będzie miało na inne obszary życia jednostki. Pierwszym etapem prac było wygenerowanie 105 itemów, oraz poddanie ich ocenie trzech sędziów kompetentnych, w celu ustalenia trafności teoretycznej. Zaakceptowaną przez sędziów wstępną wersję narzędzia poddano weryfikacji empirycznej. Wyniki badania przeprowadzonego z udziałem 453 osób (60% kobiet), w wieku od 18 do 35 lat wykazały zadowalającą rzetelność większości skal (α -Cronbacha > 0,7) oraz pozwoliły na usunięcie pozycji obniżających wartość psychometryczną narzędzia.

W wyniku prac na etapie I i II stworzono kolejną wersję narzędzia, składającą się z 12 skal i liczącą 85 itemów, którą poddano następnie ostatecznej weryfikacji psychometrycznej oraz badaniu trafności kryterialnej. W badaniu tym wykorzystano KWWR, Skalę Wrażliwości Empatycznej M. Kaźmierczak i polskie adaptacje Kwestionariusza Przyszłościowej Perspektywy Czasowej Lensa, Inwentarz Perspektywy Czasowej Zimbardo oraz PVQ-RR Schwartz. W badaniu udział wzięło 377 osób (55% to kobiety) w wieku od 17 do 29 lat. Wyniki tej fazy badań wskazują na zadowalające własności psychometryczne KWWR oraz na (zgodnie z hipotezami) pozytywne związki między stopniem rozbudowania wizji własnego rodzicielstwa a przyszłościową perspektywą czasową i wrażliwością empatyczną. Narzędzie to może zatem być wykorzystywane do dalszych badań nad wyobrażeniami na temat własnego przyszłego rodzicielstwa u nastolatków i młodych dorosłych.

Konsumencki e-parenting

Dr hab. Aleksandra Jasielska – UAM, Poznań

Dr Renata Maksymiuk – UJ, Kraków

E-rodzicielstwo jest zjawiskiem dość młodym, lecz rozwija się intensywnie, obejmując swoim zasięgiem różne rodzaje aktywności rodziców w Internecie. Część z tych aktywności łączy pełnienie roli rodzica z pełnieniem roli konsumenta, co wskazuje, że niektóre obszary e-rodzicielstwa są dość blisko związane ze zjawiskiem komercjalizacji rodzicielstwa. W referacie przedstawiona zostanie analiza konsumenckiej aktywności e-rodziców w sieci, czyli konsumenckie e-rodzicielstwo, w którym można wyróżnić pięć aspektów: 1. zakupy online, 2. poszukiwanie informacji konsumenckiej, 3. opiniowanie produktów jako użytkownik, 4. poszukiwanie wsparcia konsumenckiego, 5. edukacja konsumencka. Ze względu na fakt, że Internet jest wygodnym i efektywnym narzędziem e-rodziców do realizacji różnych celów, w tym także konsumenckich, warto podkreślić, jak ważne jest to, by korzystać z niego świadomie. Szczególnie, że rodzice – jako modele – kształtują także wzorce zachowań swoich dzieci.

Matka-konsumentka: komercjalizacja macierzyństwa

Dr hab. Aleksandra Jasielska – UAM, Poznań

Dr Renata Maksymiuk – UJ, Kraków

W społeczeństwie konsumpcyjnym celem nadrzędnym jest konsumpcja. Wpływa ona na różne obszary życia człowieka przyczyniając się do powstawania m.in. takich zjawisk jak komercjalizacja dzieciństwa czy komercjalizacja rodzicielstwa. Komercjalizacja rodzicielstwa polega na definiowaniu ról matki i ojca w kategoriach konsumentów (klientów) określonych dóbr związanych z pełnieniem roli rodzica. Ponieważ jednak to głównie kobiety dokonują zakupów dla dzieci i całej rodziny, są one bardzo atrakcyjną grupą dla producentów. Z tego powodu prowadzi się m.in. analizy zachowań konsumenckich matek oraz czyni je adresatkami specyficznych działań marketingowych. W prezentacji przedstawione zostaną wyniki wybranych badań matek konsumentek oraz wynikające z nich wnioski dotyczące pozyskania tej grupy docelowej. Po głębszym zastanowieniu może się okazać, że zamiana słowa „marka” na „matka” nie jest tylko przejęciem.

Współpraca między rodzicami dzieci z niepełnosprawnością intelektualną na przykładzie matek i ojców dzieci z zespołem Downa

Mgr Anna Jazłowska – UŚ, Katowice

Wraz z urodzeniem się dziecka z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z zespołem Downa, rodzice zaczynają funkcjonować w nieznanych wcześniej rolach, a stosunki między nimi przeobrażają się. Wyzwaniem staje się ograniczony czas, a mnogość obowiązków stawia przed matkami i ojcami wymóg ścisłej współpracy. W tym kontekście konieczne staje się również poszukiwanie nowych źródeł wsparcia społecznego, w tym tego pochodzącego od innych rodziców dzieci z niepełnosprawnością.

Celem przeprowadzonych badań było znalezienie odpowiedzi na pytania dotyczące współpracy między rodzicami oraz poszukiwania przez nich społecznego wsparcia. Postawiono następujące pytania badawcze: (1) w jaki sposób matki i ojcowie dzielą się obowiązkami związanymi z wychowaniem dziecka z zespołem Downa, (2) w jaki sposób matki i ojcowie oceniają własny stosunek do opieki nad dzieckiem oraz jak postrzegają postępowanie małżonka w tym zakresie, (3) jakich form wsparcia dostarczają rodzicom kontakty z innymi rodzicami dzieci z niepełnosprawnością.

Przebadano 126 rodziców dzieci z zespołem Downa, w tym 75 matek i 51 ojców. W badaniach wykorzystano Ankietę dla Mamy i Ankietę dla Taty w opracowaniu własnym. Przeprowadzono ilościowe analizy porównawcze grup matek i ojców pod kątem różnych aspektów współpracy rodzicielskiej. W oparciu o pogłębione wywiady wykonane zostały również analizy jakościowe, uwzględniające doświadczenia rodziców w korzystaniu ze wsparcia społecznego. Matki i ojcowie dzieci z zespołem Downa różnią się istotnie między sobą pod kątem

rodzaju pełnionych obowiązków, zaangażowania w opiekę, oceny własnego obciążenia oraz zmian, jakie zaszły w ich życiu. Analiza jakościowa wykazała natomiast ochronne znaczenie kontaktów społecznych nawiązywanych przez rodziców i pozwoliła na wyodrębnienie istotnych form wsparcia.

Rodzicielstwo osób transpłciowych. O badaniach zagranicznych i stanie dyskursu naukowego w Polsce

Dominik Jodłowski – UJ, Kraków

Karolina Krygier – UJ, Kraków

W Polsce transpłciowość najczęściej omawiana jest w kontekście prawnym (Dynarski i Śmiszek), medycznym (Dulko, Imieliński) lub opisywana jest z perspektywy teoretycznej jako zjawisko społeczne (Bieńkowska, Kłonkowska, Dynarski). Socjologicznych badań skupiających się na osobach transpłciowych jest bardzo niewiele – tym bardziej konceptualizujących je w szerszym kontekście ich funkcjonowania (jak np. rodzina).

W ramach największego jak do tej pory projektu socjologicznego poruszającego temat rodzicielstwa osób nieheteronormatywnych, *Rodziny z wyboru*, prowadzone były zarówno badania ilościowe, jakościowe jak i badania nad dyskursem. W badaniach przy doborze próby co prawda wyróżniono kategorię osób transpłciowych, jednak wyłączono z nich osoby pozostające w związkach heteroseksualnych. Włączona grupa była zbyt mała, by na podstawie zgromadzonych danych wyciągać statystycznie istotne wnioski.

W trakcie wystąpienia zaprezentujemy wyniki zagranicznych badań podejmujących temat rodzicielstwa osób transpłciowych. Carla Pfeffer zauważa, że w dyskursie akademickim często nie dostrzega się, że część osób transpłciowych najprawdopodobniej reprodukuje heteronormatywne wzorce ról płciowych i tworzenia rodziny, a sama transpłciowość, szczególnie ta znormalizowana, nie rozsadza statusu quo od środka jak niektórzy chcieliby wierzyć. Tym samym osoby transpłciowe nie kontestują całego systemu i obowiązujących w nim norm, a raczej zmuszone są w nim nawigować. Pfeffer wyróżnia dwie strategie takiej nawigacji – opór wobec normatywności (*normative resistance*) i twórczy pragmatyzm (*inventive pragmatism*).

Projektując przyszłe badania należy skupić się na aspekcie doświadczenia i na rzeczywistości przeżywanej przez osoby transpłciowe (oraz ich partnerów, rodziny i otoczenie), jednocześnie unikając pokusy bezrefleksyjnego powielania postawionych w przeszłości tez. Warto sięgnąć po teorię ugruntowaną oraz metodologie feministyczne, które w szczególności sposób podkreślają, że badacz odgrywa istotną rolę w procesie produkcji danych. Także to jak później wyniki są referowane odgrywa istotną rolę, dlatego też przeanalizujemy glosarium wykorzystywane do pisania i mówienia o transpłciowości w literaturze zagranicznej jak i w, póki co jeszcze kielkujących, socjologicznych spojrzeniach na zjawisko transpłciowości w Polsce.

K

Perspektywa rozwojowa związku pomiędzy satysfakcją z życia rodzinnego oraz tożsamością rodziców osób z zespołem Downa

Mgr Karolina Kaliszewska – USz, Szczecin

W chwili obecnej w literaturze brakuje badań mających na celu empiryczne zweryfikowanie powiązań (w poszczególnych fazach rozwoju rodziny) między tożsamością osobistą i satysfakcją z życia rodzinnego matek i ojców wychowujących osoby z zespołem Downa z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności intelektualnej.

W związku z powyższym podjęłam się próby odpowiedzi na pytanie czy matki i ojcowie różnią się nasileniem poszczególnych wymiarów tożsamości w zależności od fazy życia rodziny. Chciałam też ustalić czy zmienia się poziom satysfakcji matek i ojców z życia rodzinnego w zależności od cyklu rozwoju rodziny a w szczególności: czy zmienia się ich satysfakcja z życia,

subiektywna ocena rodziny oraz aprobatą roli rodzica (depresyjność, poczucie stresu, postrzeganie własnej autonomii, subiektywna ocena dziecka, poczucie własnej skuteczności, poczucie wsparcia). W przestrzeni moich poszukiwań znalazła się też próba odpowiedzi na pytania o związki pomiędzy wymiarami tożsamości osobistej matek i ojców a poziomem ich satysfakcji z życia rodzinnego w poszczególnych fazach cyklu życia rodziny.

Uzyskane w wyniku przeprowadzonych badań wyniki posiadają (w mojej opinii) wartość poznawczą oraz praktyczną. Mogą stać się też pomocne dla osób na co dzień zajmujących się udzielaniem wsparcia rodzinom z osobą z ZD. Wyniki przeprowadzonych badań mogą być również użyteczne dla samych rodziców osób z zespołem Downa z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności intelektualnej, jak i dla familiologów czy badaczy, którzy naukowo pracują w obszarze niepełnosprawności.

Motywy rodzicielskie, nietolerancja niepewności i zadowolenie z życia młodych dorosłych w różnych typach związku intymnego

Prof. UO dr hab. Alicja Kalus – UO, Opole

Mgr Wiktoria Kubiec – UO, Opole

Celem przeprowadzonego badania było poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: Czy istnieją różnice pomiędzy badanymi zmiennymi: motywy rodzicielskie, nietolerancja niepewności i zadowolenie z życia u młodych dorosłych w różnych typach związku intymnego? Badaniem objęto 212 osób. Wykorzystano następujące narzędzia badawcze: Skala Satysfakcji z Życia SWLS (polska adaptacja Z. Juczyński), Kwestionariusz Motywów Rodzicielskich W. Millera CBQ (polska adaptacja M. Mynarska, J. Rytel) oraz Skala Nietolerancji Niepewności IUS (wersja eksperymentalna). Otrzymane wyniki badań wykazały istnienie wielu istotnych zależności, które zostaną szczegółowo omówione.

Macierzyństwo w warunkach izolacji penitencjarnej

Mgr Elżbieta Kamińska – UKW, Bydgoszcz

Więzienne macierzyństwo w Polsce ma swój początek w 1949 roku. Więzienie i dziecko to pojęcia sprzeczne, dlatego od początku istnienia tego zjawiska pojawiają się wokół niego kontrowersje. W warunkach penitencjarnych rocznie rodzi się około 60 dzieci. Matki wychowujące swoje dzieci w więzieniu to często kobiety zdemoralizowane, uzależnione, z wieloma deficytami. Około 70 % z nich ma ograniczoną bądź odebraną władzę rodzicielską względem poprzednich dzieci. Dotychczas, w tej populacji, przeprowadzono kilka badań jakościowych na temat percepcji i odbioru macierzyństwa przez same matki. Nie było badań ilościowych, które eksplorowałyby właściwości psychologiczne osadzonych kobiet.

Celem wystąpienia jest przedstawienie analizy zmiany w obszarze sensu życia, wartości i tożsamości kobiet w wyniku realizacji macierzyństwa w warunkach penitencjarnych. Stanowią one regulacyjną i motywacyjną funkcję zachowań człowieka. Hipoteza badawcza stanowi, że kobiety odbywające karę wraz ze swoimi dziećmi urodzonymi w warunkach izolacji, doświadczają zmiany sensu życia i wartości co może przyczyniać się do kształtowania ich nowej tożsamości. Uczestniczkami badania były kobiety odbywające karę pozbawienia wolności w okresie ciąży, a następnie wychowujące swoje dzieci w warunkach przywieziennego Domu dla Matki i Dziecka (DMiDz) przy Zakładzie Karnym Nr 1 w Grudziądzu. Badanie odbyło się w dwóch pomiarach: pierwszy w okresie ciąży, drugi, pół roku po urodzeniu dziecka tj. w trakcie pobytu matki wraz z dzieckiem w DMiDz.

Używane narzędzia badawcze zarówno w trakcie pierwszego jak i drugiego pomiaru to: Kwestionariusz Postaw Życiowych (polska adaptacja kwestionariusza *Life Attitude Profile - Revised (LAP-R)* Gary'ego T. Reker'a), Skala Wymiarów Rozwoju Tożsamości DIDS w adaptacji A. Brzezińskiej oraz Kwestionariusz PVQ-R3-m S. Schwartza (polska adaptacja: J. Ciecuch, 2012).

Impulsy zaufania w doświadczeniu macierzyństwa

Mgr Magdalena Kapias – UO, Opole

Doświadczenie macierzyństwa jest ważną kwestią współczesnej debaty na temat rodziny. Zaufanie wskazuje na istotny rys kobiecej tożsamości. Odwołuje się do roli, jaką kobieta przyjmuje, kiedy staje się matką. Jest jednak czymś więcej, aniżeli przekonaniem wobec jej zdolności. Zaufanie potwierdza się w realizacji powołania rodzicielskiego. Wskazuje na naturalne predyspozycje kobiety do bycia domem dla drugiego człowieka. Cięża wyzwala w kobiecie potrzebę przyjęcia określonej postawy wobec swojego dziecka. Dziecko, które dojrzewa w matce jest impulsem, dzięki któremu dorasta ona do macierzyństwa. Dziecko prenatalne upomina się o potwierdzenie obecności: jego puls wyzwala impulsy macierzyństwa. Macierzyństwo odsłania się zatem jako kategoria pulsująca, żywa problematyka. Ufność dziecka wobec matki na etapie prenatalnym odzywa się w nadziejach na życie. Nikt inny nie może bardziej dać życia niż matka i też nikt inny, nie może bardziej niż ona go odebrać.

(Za)istnienie relacji matka-dziecko jest pierwotnym przywilejem i prawem tak kobiety jak i dziecka. Decyduje o tym nie tylko moralność, duchowość, czy religijność kobiety, ale prawo naturalne – prawo człowieka do życia. Sposób przeżywania myśli o dziecku wyraża się w matczynej otwartości na przyjęcie drugiego lub jego odrzuceniu. Dziecko ufnością obdarza naturalnie, składa swoje losy w ręce ludzi już od samego poczęcia. Struktura osoby uwidacznia się w dziecku już na etapie życia płodowego. Stając wobec swojego dziecka, matka jest wezwana do powzięcia za nie odpowiedzialności. Matka odpowiada swojemu dziecku akceptacją jego obecności lub nieakceptacją. Postawa zaufania dziecka względem dorosłego będzie zawsze przedmiotem troski i szerzej rozumianej kontroli, bowiem nierzadko podlega nadużyciom. Trzeba mieć na uwadze, że ufność dziecka nie jest odnawialna – raz zawiedzione zaufanie, zadaje kłam dziecięcej ufności. Ufność jest szczególnym rodzajem nadziei, która promieniuje na innych. Zaufanie w doświadczeniu macierzyństwa odsłania dialogiczny charakter istnienia człowieka.

Niniejsze rozważania odwołują się do przesłanek antropologicznych i aksjologicznych. Za ich sprawą zostaje podjęta próba uzasadnienia macierzyństwa jako wartości. Fenomen zaufania odsłania społeczny wymiar istnienia człowieka w świecie. Wskazuje na intymną relację, jaka wyłania się z doświadczenia obecności dziecka, określa tożsamość człowieka, orientuje go w świecie. Zagadnienia tożsamości, macierzyństwa i zaufania wpisują się w problematykę nauk o rodzinie. Przeprowadzone badania ogniskują się wokół założeń teoretycznych filozofii wychowania i pedagogiki aksjologicznej. Celem rozważań jest ukazanie aksjologicznych horyzontów relacji pomiędzy matką a dzieckiem.

Zamiast wychowania

Mgr Tamara Kasprzyk – Fundacja Familylab Polska, Poznań

Współcześnie nie ma już zgody co do celu wychowania - jest to zasadnicza zmiana w stosunku do pokolenia wstecz, kiedy ogół rodziców wychowywał swoje dzieci do posłuszeństwa. Znaczna część rodziców nadal realizuje cele, które realizowali ich rodzice, pilnując tradycyjnej hierarchii w rodzinie, używając władzy dla utrzymania porządku i upatrując sukces dziecka w tym, że osiągnie ono wyższą niż oni pozycję społeczną. Inna grupa rodziców tworzy zupełnie nowe standardy, dbając przede wszystkim o samorealizację ich dzieci, o ich spełnienie.

Rodzicielstwo stało się dziś bardzo dobrym „targetem” działań komercyjnych. Rodzice bombardowani są dziesiątkami przekazów dotyczących tego, co powinni zrobić, aby zasłużyć na miano dobrego rodzica - rzecz w tym, że ten poziom jest właściwie nieosiągalny, ponieważ poprzeczka nieustannie przesuwa się wyżej. Charakterystyczne jest to, że wszelkie poradniki dla rodziców przekierowują ich uwagę na zewnątrz - tworzą standardy, normy, generują oczekiwania, które rodzice spełniać powinni. Rodzice rzadko zwracają własną uwagę do wewnątrz - tracą z oczu własne wartości, kierujące życiem ich rodziny. Życie rodzinne w dużej mierze zaczęło podlegać regułom pedagogiki, psychologii, a czasem nawet korporacji - w rodzinach ustalane są cele, zawierane kontrakty i wyciągane konsekwencje. Ceną za efektywność jest utrata ciepłych, serdecznych relacji w rodzinie.

Jednocześnie rodzice nie mają wiedzy, która w najefektywniejszy sposób przyczyniać się może do poprawy jakości życia całej rodziny - o swojej władzy wynikającej z pozycji dorosłego w rodzinie, o definicyjnej roli dorosłego, o tym, czym jest poczucie własnej wartości, o tym, jak

okazywać zainteresowanie tym, kim jest dziecko, na czym opierać swój autorytet i na czym polega osobista odpowiedzialność. Te zagadnienia wydają się być obecnie obszarem największych deficytów w wiedzy rodziców, zarazem zapoznani z nią rodzice szybko odzyskują poczucie sprawczości i odbudowują swoją przewodnią rolę w rodzinie.

Tym właśnie zajmują się Trenerzy Fundacji Familylab - tylko w ubiegłym roku przeprowadzili ponad 540 seminariów inspirujących, dzieląc się swoją wiedzą z rodzicami i wychowawcami, docierając zarówno do miast, jak i małych miasteczek na obrzeżach kraju. Działania Fundacji Familylab opierają się przede wszystkim na wiedzy o relacjach pomiędzy dorosłymi a dziećmi zgromadzonej przez Jespera Juula. Jesper Juul - duński pedagog i psycholog, pracował przez ponad 40 lat w obszarze edukacji i wychowania - przede wszystkim w Skandynawii, Niemczech oraz na Bałkanach, tuż po wojnie. Swoje rozumienie istoty relacji dorosłych z dziećmi zawarł w książce „Twoje kompetentne dziecko” a także w wielu innych. Podejście do dzieci opiera na założeniu o równej godności wszystkich ludzi, poszanowaniu dla integralności każdego człowieka, autentyczności i osobistej odpowiedzialności. Trenerzy Familylab od 4 lat pracują z rodzicami i wychowawcami w wielu miastach Polski.

Rodzicielstwo w opiniach rodziców dzieci w wieku wczesnoszkolnym – raport z badań

Prof. UŁ dr hab. Kaja Kaźmierska – UŁ, Łódź

W związku z odbywającym się w Archidiecezji Łódzkiej synodem duszpasterskim poświęconym m.in. rodzinie zostałam jako socjolog poproszona o wykonanie badań wśród rodzin AŁ. Tak więc pierwotnym motywem przeprowadzenia badań, odnosząc się do określenia Michaela Burawoya, była nie tyle socjologia akademicka, co socjologia publiczna. Zostały one przeprowadzone wśród rodziców dzieci pierwszokomuniijnych. W zamierzeniu badanie skierowane zostało do wszystkich rodzin/rodziców, a więc do 16 tys. rodzin (przy założeniu, że uda się zebrać kwestionariusze ankiet od obojga rodziców). Badanie miało formę ankiety audytoryjnej. Jego celem było zebranie szerokiego spektrum informacji dotyczących: postaw wobec wartości, religijności, wychowania dzieci, budowania relacji partnerskich, oceny działalności parafii. Wyniki badań będą wykorzystywane podczas obrad Synodu. Zebrano 10308 kwestionariuszy, co stanowi bardzo obfity i zarazem ciekawy materiał. W swoim wystąpieniu zamierzam zaprezentować wyniki tych badań w odniesieniu do kwestii rodzicielstwa.

Pobyt w zakładzie karnym jako przesłanka ograniczenia, zawieszenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej

Dr Agnieszka Kilińska-Pękacz – UKW, Bydgoszcz

Celem wystąpienia jest ukazanie perspektywy prawnej funkcjonowania rodziny w obliczu izolacji więziennej. Jest to zagadnienie trudne ze społecznego punktu widzenia. Każdy rodzic może dążyć do podtrzymywania więzi rodzinnych ze swoim dzieckiem. Jednak nie zawsze będzie to możliwe. Autorka chciałaby przeanalizować możliwość ograniczenia, zawieszenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej rodzica osadzonego w zakładzie karnym.

Inteligencja moralna jako zadanie wychowawcze dla rodziców

Prof. KUŁ dr hab. Dorota Kornas-Biela – KUŁ, Lublin

Inteligencja moralna jest pojęciem stosunkowo nowym na terenie psychologii (D. Lennick, F. Kiel; G.R. Rahimi, M. Borba). Najogólniej mówiąc to umiejętność rozróżniania dobra i zła w oparciu o ogólnoludzkie zasady oraz zdolność postępowania zgodnie z tym, co jest rozpoznane jako dobre. Wyodrębnienie inteligencji moralnej wiąże się ze spojrzeniem na inteligencję nie jako na monolityczną zdolność, ale na zespół różnych funkcji (teoria inteligencji wielorakich, H. Gardner). Ma ona związek z inteligencją intrapsychiczną, interpersonalną oraz duchową, jak też emocjonalną i społeczną. Ujawnia się w sytuacjach codziennych, ale szczególnie w sytuacji konfliktów, dylematów, w ekstremalnych okolicznościach, gdy konieczny jest wybór opcji decyzyjnej, która jest optymalna z punktu widzenia wartości uznawanych za najbardziej pożądane moralnie. Wysoki poziom inteligencji moralnej koreluje z prawidłowo ukształtowaną tożsamością osobistą, z dojrzałością psychiczną, odpornością psychiczną oraz zdrowiem

psychicznym jak też adaptacją społeczną i satysfakcjonującymi relacjami z innymi. Wiele badań wskazuje na jej wysoką korelację z efektywnością zarządzania, sukcesem organizacyjnym, karierą zawodową, osiągnięciami menedżerskimi i biznesowymi.

Kwestia zależności między inteligencją moralną rodziców a efektywnością procesu wychowania dziecka jest terenem niespenetrowanym badawczo. Literatura dotycząca wychowania inteligencji moralnej skupia się głównie na zadaniach szkoły (M. Borba, R. Coles). Rodzicielstwo jako zadanie wymaga od rodziców nie tylko kształtowania inteligencji moralnej swoich dzieci, ale również formowania jej w ramach procesu samowychowania. Referat będzie próbą refleksji w oparciu o literaturę przedmiotu nad wyzwaniem, przed jakim stoją rodzice, aby nie tylko stwarzać warunki już od poczęcia dziecka dla kształtowania się jego inteligencji moralnej, ale również w procesie samowychowania rozwijać własną inteligencję moralną.

Doświadczenie rodzicielstwa w pierwszych trzech latach życia małego dziecka

Dr Bernadetta Kosewska - Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, Warszawa

Tematyka podjętych rozważań przywołuje problematykę stawiania się rodzicem, odkrywania rodzicielstwa w pierwszych trzech latach życia małego dziecka.

Ramy teoretyczne: Podejmując się analizy zjawiska wspierania rozwoju dziecka sięgać należy do paradygmatu społeczno – interakcyjnego rozwoju psychicznego dziecka Bronfenbrenner’a; transakcyjnego modelu rozwoju Sameroff’a podkreślającego rolę wzajemnej wymiany cech, działań dziecka i rodziców; techniki oddziaływań wychowawczych wyróżnione w badaniach zespołu B. White’a; epizody wspólnego zaangażowania R. Schaffera.

Pytania badawcze, cele: Celem podjętych badań było określenie rodzajów oraz poziomu wsparcia rodzicielskiego udzielanego małym dzieciom o prawidłowym rozwoju. Przez pryzmat udzielanego wsparcia ukazane zostało rodzicielstwo małego dziecka. Problematyka badawcza została sprecyzowana w postaci następujących zagadnień: 1. Jaki jest poziom wsparcia rodzicielskiego dziecka o prawidłowym rozwoju? Czy istnieją w tym zakresie istotne różnice między grupami wsparcia, a jeśli tak, to jaki jest ich charakter? 2. Jaki jest poziom wsparcia poszczególnych typów pomocy rodzica dziecka o prawidłowym rozwoju? Czy występują między nimi istotne różnice, a jeśli tak, to jaki jest ich charakter?

Metody badań: W badaniach zastosowano narzędzie własnego autorstwa, Kwestionariusz „Rodzaje wsparcia rodzicielskiego małego dziecka”, B. Kosewskiej.

Wnioski: Przeprowadzone badania upoważniają do sformułowania praktycznych zaleceń przydatnych dla budowania oraz podnoszenia jakości doświadczenia rodzicielstwa małego dziecka:

- budowanie świadomości istoty, warunków wsparcia rodziców w pierwszym roku życia dziecka,
- stwarzanie możliwości do przebywania rodzica z dzieckiem w ciągu dnia, propozycja jest np. zakładanie punktów opieki żłobkowej – dziennego opiekuna,
- budowanie wiedzy, podnoszenie umiejętności w zakresie odkrywania siebie w roli rodzica, tworzenie seminariów doskonalących dla rodziców małych dzieci.

Rola pracodawcy we wspieraniu rodziców w miejscu pracy, ze szczególnym uwzględnieniem pozycji zawodowej kobiet

Mgr Agnieszka Krzyżak-Pitura – Fundacja "Rodzic w mieście", Warszawa

Kształt obecnego rynku pracy i oczekiwania stawiane wobec pracowników są trudne, jeśli nie niemożliwe do pogodzenia z obowiązkami rodzicielskimi. Jest jednak szereg rozwiązań, którymi pracodawcy mogą wspierać swoich pracowników-rodziców w godzeniu życia zawodowego i rodzinnego na różnych etapach życia. Jest to szczególnie ważne z perspektywy kobiet, które ze względu na założenie rodziny wypadają z rynku pracy, a ich długotrwałe bezrobocie odbija się na finansowej i społecznej pozycji w przyszłości. Podczas prezentacji pokazane zostaną dobre praktyki pracodawców realizowanych w Polsce oraz alternatywne możliwości łączenia pracy i rodziny.

Doświadczenia programu profilaktyki krzywdzenia małych dzieci „Dobry Rodzic-Dobry Start” prowadzonego przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę (d. Fundacja Dzieci Niczyje) w Warszawie

Zaprezentujemy doświadczenia prowadzonego od 2007 r. pierwszego polskiego interdyscyplinarnego programu mającego na celu profilaktykę krzywdzenia dzieci w wieku 0-6 lat i promocję pozytywnego rodzicielstwa. Program obejmuje 4 poziomy działań, od informacji o ofercie wsparcia oraz edukacji rodziców, poprzez identyfikację rodzin potrzebujących wsparcia, udzielenie bezpośredniej pomocy rodzinie wymagającej wsparcia po interwencję w przypadku podejrzenia krzywdzenia dzieci. Program łączy zarówno ofertę uniwersalną, jak i sprofilowaną na identyfikację i wsparcie rodzin z grup ryzyka. W ramach programu organizowane są spotkania edukacyjne dla rodziców, prowadzona terapia indywidualna dorosłych i dzieci, grupy wsparcia, grupy terapeutyczne, warsztaty umiejętności wychowawczych. Obecnie koncentrujemy się na pracy z ojcami (autorskie warsztaty i grupy dla ojców), pomocy psychologicznej w okresie okołoporodowym, wsparciu rodziców w pozytywnym rodzicielstwie oraz wspieraniu tworzenia więzi i pracy nad relacją rodzic-dziecko. Zespół programu tworzy 6 terapeutów, 1 lekarz psychiatra i 4 specjalistów z zakresu koordynacji i administracji. Rocznie pomocą Centrum Dziecka i Rodziny objętych jest około 270 rodzin. U większości klientów (64%, dane za 2017 r.) identyfikowane jest od 3 do 5 czynników ryzyka krzywdzenia dziecka, najczęściej nieradzenie sobie z zachowaniem dziecka, brak wiedzy o rozwoju dziecka, konflikty w rodzinie, trudny poród, rozwód, a także uzależnienie, niepokojąca relacja rodzic-dziecko, brak gotowości do podjęcia roli rodzica, bezrobocie, doświadczenie przemocy w dzieciństwie. Działania programu poddawane są regularnej ewaluacji (m.in. ankieta postaw rodzicielskich, kwestionariusz Becka, ESDP), której wyniki świadczą o poprawie funkcjonowania rodziców.

Ojcostwo prawne dziecka poczętego – wybrane aspekty

Mgr Agnieszka Kwiecień-Madej – UW, Wrocław

Problematyce rodzicielstwa prenatalnego poświęca się coraz więcej uwagi w ramach nauk społecznych takich jak psychologia i pedagogika prenatalna. Dostrzega się obecnie coraz większy wpływ relacji między rodzicami a dzieckiem przed urodzeniem na jego dalszy rozwój. Wiąż matki z dzieckiem poczętym, ze względu na fizjologiczny przebieg ciąży i porodu w zasadzie nie podlega kwestionowaniu jako naturalna podstawa rodzicielskiej postawy kobiety. Ma ona również odbicie w regulacji prawnej wyrażonej w art. 61(9) Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, zgodnie z którą „matką dziecka jest kobieta, która je urodziła”. W doktrynie prawa zgłaszany jest postulat, by interpretacją tego przepisu obejmować również okres poprzedzający narodziny dziecka, za matkę uznając również kobietę ciężarną. Sytuacja prawna ojca dziecka poczętego jest bardziej złożona. Przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego spośród trzech dostępnych sposobów ustalenia pochodzenia dziecka od mężczyzny, tylko jeden odnosi bezpośrednio do dziecka poczętego – jest nim uznanie ojcostwa, o którym mowa w art. 75 i 75(1) k.r.o. Jednakże, w obliczu zmian zachodzących w naukach społecznych oraz rozwoju medycyny okołoporodowej, wydaje się konieczne podjęcie dyskusji nad zmianami w obrębie przepisów regulujących stosunki filiacyjne w okresie prenatalnym. Powszechnie dostępne osiągnięcia medycyny w zakresie diagnostyki i terapii płodu, wymagają podejmowania decyzji o zastosowaniu procedur medycznych względem dziecka poczętego. Jednocześnie w aktualnie obowiązujących przepisach prawnych regulujących zasady reprezentacji dziecka przez rodziców, brak wyraźniej kompetencji do stosowania ich w odniesieniu do dziecka poczętego. Wobec powyższego uzasadnionym jest wniosek o konieczności zmian prawa rodzinnego uwzględniających wynikające ze zmian społecznych i rozwoju medycyny potrzeby życia codziennego.

L

Specyfika rodzicielstwa w sytuacji wychowywania dziecka z zaburzeniami ze spektrum autyzmu

Mgr Anna Lenart – SWPS Uniwersytet Humanistyczno-Społeczny, Warszawa

Obecnie autyzm jest jednym z częściej diagnozowanych zaburzeń rozwoju u dzieci. Poza podstawowymi kryteriami diagnostycznymi, u dzieci tych występują wiele zachowań stanowiących wyzwanie dla ich opiekunów. Wychowywanie dziecka z zaburzeniami ze spektrum autyzmu (ASD) obejmuje nie tylko typowe zadania związane z rodzicielstwem, ale również dodatkowe działania związane z szeroko pojętą terapią, mającą na celu poprawę funkcjonowania dziecka, a niejednokrotnie wymagające przeorganizowania i dostosowania życia rodzinnego do potrzeb dziecka z autyzmem. Kwestia wspierania rodziców dzieci z ASD, jest tym bardziej istotna, że to na nich spoczywa główna odpowiedzialność za opiekę nad dzieckiem, a jak wskazują badania, w wielu obszarach m.in.: radzenia sobie ze stresem, odczuwanej jakości życia czy relacji partnerskich doświadczają oni więcej trudności niż rodzice dzieci z innymi niepełnosprawnościami. W trakcie wystąpienia omówiona zostanie specyfika rodzicielstwa wobec dziecka z ASD w kontekście wyników badań własnych, których celem było określenie związku między sposobem realizacji roli rodzicielskiej a poczuciem sensu życia matek i ojców dzieci z autyzmem. W tym celu 80 rodziców dzieci z ASD wypełniło anonimowo Kwestionariusz Realizacji Roli Rodzicielskiej (KRRR) Ż. Stelter oraz Test Sensu Życia (PIL) J.C. Crumbaugh i L.T. Maholicka. Analizy wykazały istotne powiązanie między mierzonymi zmiennymi. Przedstawione zostaną także wstępne wyniki aktualnie prowadzonych badań rozwijających ten temat i obejmujących pomiar m.in.: stresu rodzicielskiego i jego wpływ na sposób pełnienia roli rodzicielskiej wobec dziecka autyzmem z ukazaniem możliwej perspektywy wykorzystania wyników do wypracowania efektywniejszych systemów wsparcia dla rodziców dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu.

Zmiany rozwojowe rodziców dziecka z zespołem Downa

Prof. UKW dr hab. Hanna Liberska – UKW, Bydgoszcz

Prof. Larysa Zhuravlova – Uniwersytet im. Ivana Franki, Lwów

Podstawy teoretyczne: Zgodnie z podejściem akcentującym rozwój psychologiczny człowieka w ciągu życia i koncepcją rozwoju indywidualnego w rodzinie autorstwa Marii Tyszkowej (1990) przyjmujemy, że zmiany w psychice i zachowaniu kobiety i mężczyzny w systemie rodziny związane są z ich aktywnością rodzinną. Rodzicielstwo jest przez wielu postrzegane jako etap w życiu dorosłego człowieka wypełniony różnymi wyzwaniami, trudnościami, które zmieniają się w cyklu życia rodziny. Narodziny dziecka to wydarzenie normatywne, jednak jeśli rodzi się dziecko z niepełnosprawnością – konotacja tego wydarzenia zmienia się – staje się nienormatywne.

Założono, że zmiana ma charakter rozwojowy, gdy skutkuje pełniejszą integracją struktur psychiki jednostki, adaptacją do warunków życiowych, efektywniejszą regulacją relacji społecznych i podniesieniem poczucia dobrostanu lub jego lub odzyskaniem (por. Tyszkowa, 1996; Brzezińska, 2000; Rostowska, 2009; Trempała, 2011, Liberska, Matuszewska, 2012).

Pytanie badawcze, narzędzia i grupa badana: Postawiono pytanie następujące: Jaki jest kierunek i obszar zmian w strukturach psychologicznych i funkcjonowaniu u rodziców dziecka z zespołem Downa? W eksploracji wykorzystano narzędzia autorskie. Badaniami objęto grupę 30 rodziców (60 osób) dzieci z zespołem Downa.

Rezultaty: Rezultaty badań wskazują, że narodziny dziecka z zespołem Downa mogą uruchamiać przekształcenia w systemie wartości rodziców i skutkować przewartościowaniem sytuacji, zdarzeń i problemów ze względu na zmianę wartości centralnej, jaką w wielu rodzinach staje się dobro poszanowanie dla poczucia godności drugiego człowieka. Zmiany obejmują także relacje intymne pary małżeńskiej.

Wniosek: Wśród zmian związanych z narodzinami dziecka z zespołem Downa w funkcjonowaniu rodziców, nad zmianami negatywnymi – przeważają pozytywne. Jednak nie zawsze jest to oczywiste w momencie wystąpienia danej zmiany.

Wyniki zostaną omówione w powiązaniu z autorskim modelem zmian w cyklu życia rodziny (Liberska, Matuszewska, 2012).

Kandydaci i kandydatki na rodziców adopcyjnych: pomiędzy intymnym doświadczeniem tworzenia rodziny a interwencją państwa

Dr Ewa Maciejewska-Mroczek – UW, Warszawa

Choć zjawisko wychowywania dzieci przez osoby niespokrewnione występowało w różnych momentach historycznych i w wielu miejscach (Conn 2013, Howell 2009, Montgomery 2009), to adopcja w takim kształcie, jaki ma dziś, jest stosunkowo nowym fenomenem społecznym. Zaczęła kształtować się za sprawą takich procesów jak indywidualizacja, rozwój współczesnych form rodzinności (prymat rodziny nuklearnej), rozwój praw człowieka (w tym praw dziecka).

W czasie, kiedy niepłodność dotyka coraz więcej par, adopcja przedstawiana jest jako remedium, oczywiste rozwiązanie problemu niezamierzonej bezdzietności. Dodatkowo, w nauczaniu Kościoła katolickiego, instytucji silnie oddziałującej na obraz rodzicielstwa w Polsce, jest ona jedyną dopuszczalną metodą zostania rodzicem dla osób niepłodnych, wymagających zaawansowanego leczenia. W rozumieniu państwa, rodzina adopcyjna ma naśladować rodzinę biologiczną, nie różnić się od niej (MRPiPS 2016). Jednocześnie, przyszłym rodzicom adopcyjnym stawianych jest wiele wymogów, innych niż rodzicom biologicznym i często niespójnych (raport NIK 2018). W Polsce w ostatnich latach rocznie przeprowadzanych jest około 3 tysięcy adopcji, co oznacza, że w proces ten zaangażowanych jest wiele tysięcy osób: dzieci, rodziców, przedstawicieli służb państwowych. Jednocześnie brakuje pogłębionych analiz tego zjawiska w polskiej antropologii kulturowej.

W swoim wystąpieniu, bazując na antropologicznej analizie materiałów zastanych (fora dyskusyjne, materiały szkoleniowe dla kandydatów na rodziców) oraz wywołanych (wywiady z przedstawicielami instytucji, ankiety dla osób planujących adopcję), przyjrzę się temu, kto współcześnie jest odpowiednim rodzicem adopcyjnym. Jakie cechy powinny przejawiać takie osoby? Co jest uważane za problematyczne lub wykluczające z adopcyjnego rodzicielstwa? Analizując z jednej strony przekazy, z którymi spotykają się przyszli adopcyjni rodzice ze strony państwa, a z drugiej wypowiedzi samych kandydatów na rodziców zastanowię się, jakie napięcia powstają na przecięciu tego, co intymne i tego, co publiczne, regulowane przez państwo.

Ojcostwo jako droga do samorealizacji i personalizacji w życiu mężczyzny

Dr Marta Majorczyk – WSB, USWPS, Poznań

Zgodnie z koncepcją *development task* R. J. Havighurst'a ojcostwo mężczyzny jest jednym z zadań rozwojowych stawianych zarówno przez społeczeństwo, wypływających z ludzkiego ciała oraz z jednostkowych przeżyć i planów życiowych. Ojcostwo podejmowane i realizowane jest przez mężczyznę w postaci roli ojca, ujmowane w szerokiej i wieloaspektowej perspektywie biegu jego życia można postrzegać jako drogę do samorealizacji i personalizacji w życiu mężczyzny. Oba procesy wskazują na udział własny jednostki w wyzwaniu pewnej formy aktywności życiowej. Niebywale ważne i aktualne wydaje się poznanie i zgłębienie tego, na razie w postaci rozważań teoretycznych (które stanowić będą podstawę do przeprowadzenia badań) czy ojcostwo przez mężczyznę jest traktowane jako droga personalizacji i samorealizacji.

Wystąpienie będzie miało charakter rozważań teoretycznych tocących się w następujących aspektach: jak przebiega samorealizacja mężczyzny jako ojca, od czego ona zależy, w jakich kierunkach może zmierzać, jakie są jej mechanizmy, co oznacza personalizacja ojcowska w aspekcie psychologicznym, pedagogicznym, kulturowym, jakie są jej mechanizmy i warunki, jaki jest udział mężczyzny w samorealizacji ojcowskiej.

Czas pełen wyzwań – bycie mamą w trakcie choroby nowotworowej

Mgr Joanna-Matuszczak-Świgoń – UAM, Poznań

Choroba nowotworowa zakłóca normalny bieg życia pacjenta i jego rodziny, utrudnia realizację zadań rozwojowych oraz przechodzenie przez następne etapy rozwoju. Krytyczne wydarzenie życiowe, jakim jest choroba nowotworowa zmienia funkcjonowanie dorosłych i nadaje inne znaczenie doświadczeniom codziennym oraz wcześniej zdobytym. Choroba nowotworowa jest niezwykle wyzwaniem dla rodzica. Z jednej strony staje on przed koniecznością adaptacji do choroby, z drugiej do bycia rodzicem w trakcie choroby nowotworowej. Po otrzymaniu diagnozy choroby nowotworowej wymagania wynikające z choroby i procesu leczenia nałożone zostają na zwyczajne obowiązki życia rodzinnego i rodzice często mają trudności w sprostaniu wymogom swojej rodzicielskiej roli. Choroba rodzica wprowadza poczucie zagrożenia w życie rodziny, wpływa na jakość jej życia i dobrostan jej członków oraz powoduje reorganizację życia rodzinnego (Helseth, Ulfset, 2003; Reiss, Steinglass, Howe, 1993; Robinson, Carroll, Watson, 2005). Celem tej prezentacji jest omówienie wstępnych wyników badania na temat doświadczania macierzyństwa w chorobie nowotworowej. Przeprowadzono rozmowy częściowo ustrukturyzowane z czterema matkami z nowotworem piersi w trakcie chemioterapii radykalnej. Rozmowy te zostały zanalizowane zgodnie z interpretacyjną analizą fenomenologiczną. Na podstawie rozmów wyróżniono wyzwania, jakie stoją przed matkami w trakcie choroby nowotworowej oraz strategie adaptacyjne i nieadaptacyjne w radzeniu sobie z tymi wyzwaniami na podstawie modelu prężności rodzinnej F. Walsh, (2003, 2006). Wyniki badań oraz systematyczny przegląd literatury wskazują, że wyzwania i strategie stosowane przez rodziców w celu dostosowania się do rodzicielstwa w czasie choroby nowotworowej odnoszą się do potrzeby znalezienia równowagi między zadaniami wynikającymi z bycia zarówno rodzicem, jak i pacjentem chorym na raka.

Rodzice z klasy średniej wobec edukacji dziecka w prywatnej szkole podstawowej – wybrane konteksty

Dr Anna Mazurowska – UAM, Poznań

Celem wystąpienia jest ukazanie perspektywy rodziców i ich wyobrażeń na temat przyszłości (przyszłych karier) dzieci, które kształcą się w prywatnych szkołach podstawowych. W wystąpieniu przedstawione zostaną wybrane aspekty wyników badań jakościowych prowadzonych wśród rodziców korzystających z usług edukacyjnych prywatnych szkół podstawowych w Poznaniu. Zaprezentowane narracje odnoszą się będą zarówno do oczekiwań szkolnych, jak i praktyk edukacyjnych rodziców z wysokim kapitałem społeczno-ekonomicznym.

Współczesny obraz relacji pomiędzy rodzicami a dziećmi w rodzinach z klasy średniej pokazuje jak bardzo zmieniły się oczekiwania kierowane wobec własnego potomstwa. Rodzice reprezentujący uprzywilejowane środowiska społeczne, są nie tylko bardziej świadomi uwarunkowań edukacyjnego rynku, ale mają także przekonanie o możliwości zagwarantowania najlepszych warunków dla rozwoju własnych dzieci. Relacje między rodzicami a dziećmi przyjmują charakter zaplanowanych oddziaływań, których celem staje się zintensyfikowanie wykorzystanie potencjału własnego potomstwa, by zmaksymalizować szanse na uzyskanie sukcesu. Analizy teoretyczne, opisujące te relacje, podkreślają czas Dziecka Zarządzanego czy kształcenia planowanego. Z tej perspektywy, rodzice z klasy średniej pomijają lub zaniedbują społeczne aspekty funkcjonowania dziecka, oferując dzieciom szereg zorganizowanych i zaplanowanych zajęć. Koncentracja na poznawczym rozwoju, wybieranie dobrych szkół poza miejscem zamieszkania, rodzi m.in. trudności związane z izolacją dziecka wobec rówieśników w najbliższym otoczeniu, brakiem czasu na codzienne zabawy czy po prostu przemęczeniem dzieci. Choć z jednej strony działania podejmowane przez rodziców zmierzają do zapewnienia jak najlepszych warunków rozwoju, to z drugiej przybierają niekiedy skrajną postać, która stanowi zaprzeczenie beztroskiego dzieciństwa.

Jedzenie, więzi, relacje. Przemoc emocjonalna wokół jedzenia a poziom autonomizacji w doświadczeniach rodzin z zaburzeniami jedzenia

Dr Dorota Mroczkowska – UAM, Poznań, Wielkopolskie Centrum Zaburzeń Jedzenia

Zacznę od stwierdzeń, iż: matki w rodzinach z zaburzeniami odżywiania się są o wiele mniej przyjemne dla własnych dzieci podczas posiłków oraz czynią więcej negatywnych uwag na temat jedzenia i żywności niż matki w rodzinach bez objawów zaburzeniowych (Smolak, Treasure, Teasdale i Sullivan, 1999). Moreno i Thelen (1993) wykazują, że w takich rodzinach dzieci postrzegają własnych rodziców jako zachęcających ich do wprowadzania diet celem utraty wagi oraz uważają, że rodzice ograniczają lub próbują limitować ilości spożywanego przez nie jedzenia, oraz iż tematy jedzenia i wagi stoją w centrum rodzinnych rozmów. Przy czym cały ten proces wiąże się z ważnym tematem, mianowicie autonomią i bliskością w relacjach rodzin z zaburzeniami jedzenia. Mamy liczne doświadczenia wskazujące na częstsze przypadki łamania woli dziecka poprzez zmuszanie go do jedzenia, gdy nie ma ono na nie ochoty, karanie dziecka poprzez odmawianie jedzenia jak i przypadki rozpieszczania dziecka poprzez karmienie go słodyczami. Charakterystyczne jest też dla takich rodzin akcentowanie znaczenia wyglądu jak i traktowanie jedzenia jako narzędzia komunikacji między członkami rodziny (Minuchin, Rosman i Baker za: Barrett i Schwartz, 1987).

Zasadnicze pytanie/problem, które stawiam podczas wstąpienia dotyczy tego, w jaki sposób w narracji badanych autonomia i doświadczanie bliskości są powiązane z rytuałami i stosunkiem do jedzenia. Przy czym rytuały rozumiem jako specyficzne, charakterystyczne dla rodzin nawyki jedzeniowe, a stosunek do jedzenia to zespół znaczeń i zachowań przypisywanych tak jedzeniu jak i posiłkom.

Mamy liczne badania w tym temacie prowadzone zasadniczo z perspektywy ilościowej (z wykorzystaniem rozmaitych skal i pomiarów jak np. Skala Rodziny Pochodzenia czy Skala Bliskości (Józefik 2006), natomiast niewiele jest badań z perspektywy biograficzno-narracyjnej w wydaniu choćby Fritza Schützego (por. Kaźnierska 2013, Bednarz-Łuczevska 2012). Metoda narracyjna i biograficzna stanowią o sposobach badania i uzyskiwania informacji od respondentów. Do badania zapraszam 10 rodzin korzystających z pomocy terapeutycznej Wielkopolskiego Centrum Zaburzeń Jedzenia w 2018-2019 roku.

Warunki adopcji. Kryteria prawne, praktyki ośrodków adopcyjnych i sytuacja rodzin na podstawie doświadczeń rodziców adopcyjnych

Mgr Nina Myalska – Centrum Diagnostyki i Terapii In Corpore, Dąbrowa Górnicza

W referacie zostanie przedstawiona sytuacja rodzin adopcyjnych na wszystkich etapach: preadopcji, procesu adopcji i tworzenia rodziny. Kryteria, jakie w świetle prawa polskiego muszą zostać spełnione przez kandydatów na rodziców adopcyjnych, metody szkoleń prowadzone przez ośrodki adopcyjne zostaną zestawione z doświadczeniami rodzin. Na podstawie wywiadów, analizy przypadków autorka przeprowadzi analizę sposobu postrzegania przez rodziców trudności i sytuacji z jaką w swoim rodzicielstwie muszą się zmierzać, gdy adopcja się uprawomocnia.

Autorka wystąpienia jest psychoterapeutką pracującą na co dzień z rodzinami adopcyjnymi. Od trzech lat prowadzi grupy wsparcia dla rodzin adopcyjnych.

O

Strategie radzenia sobie ze stresem oraz motywacja do osiągnięcia sukcesu a relacje z rodzicami w perspektywie adolescentów ze szkolnych oddziałów sportowych

Mgr Aleksandra Olszówka – UŚ, Katowice

Celem badań jest sprawdzenie zależności pomiędzy strategiami radzenia sobie ze stresem oraz poziomem motywacji do osiągnięć a relacjami z rodzicami w percepcji nastolatków z oddziałów sportowych oraz tradycyjnych zespołów klasowych. Uczniowie ostatnich klas szkoły podstawowej i oddziałów gimnazjalnych to nastolatki na progu nowego okresu rozwojowego jakim jest adolescencja. Etap ten związany jest z doświadczaniem silnych, skrajnych i zmiennych nastrojów, kryzysów egzystencjalnych, a w związku z tym zmiennej

motywacji do pracy (Harwas-Napierała, 2012; Oleś 2008;). Młodzi ludzie potrzebują i oczekują wsparcia od najbliższych osób. Badania wskazują, że bardzo duże znaczenie w pokonywaniu kryzysów adolescencyjnych mają ciepłe, oparte na zaufaniu relacje z rodzicami (Wysota, Pilarska, Adamczyk, 2014; Ryś, 2011; Matczak, Salata, 2010; Snyder, 2002). Badania wskazują, że duże znaczenie dla budowania tożsamości adolescenta i jego motywacji do pracy odgrywa również konstruktywna krytyka i pozytywne informacje zwrotne ze strony rodziców (Bąk, 2017; Minda, Piasecka, Kotyśko, 2017).

Nastolatki rozwijające swoje uzdolnienia sportowe są szczególną grupą uczniów, nieuchronnie narażonymi na dodatkowe kryzysy, porażki, ale też doświadczający silnego stresu, rywalizacji i presji rówieśniczej (Jarvis, 2003; Borek- Chudek, 2012; Mianowski 2013;). W związku z tym w badaniach założono, że jakość relacji z najbliższymi członkami rodziny oddziałuje na sposób radzenia sobie ze stresem i motywację do osiągania sukcesów wśród adolescentów rozwijających swoje zainteresowania sportowe (Kumar, Sharma, Hooda, 2012). Badania wskazują, że ciepłe i wspierające więzi z rodzicami pomagają uczniom uwierzyć w siebie, osiągnąć zamierzone przez nich cele i efektywniej radzić sobie w stresujących sytuacjach. Dodatkowo dowiedziono, że autonomiczna i akceptująca postawa rodziców sprzyja podnoszeniu jakości komunikacji pomiędzy nastolatkami a rodzicami, co zmniejsza ryzyko nieporozumień (Zajac, 2013).

W badaniu postawiono następujące pytania badawcze: Czy ciepła wspierająca komunikacja z rodzicami jest związana z wypracowaniem wśród uczniów zadaniowego stylu radzenia sobie ze stresem podczas zawodów sportowych? Czy spójność oddziaływań wychowawczych rodziców ma znaczenie dla budowania pewności siebie wśród adolescentów z oddziałów sportowych? Badanie kwestionariuszowe jest przeprowadzane metodą kuli śnieżnej, przeprowadzane w formie grupowej wśród uczniów z oddziałów gimnazjalnych oraz siódmych i ósmych klas szkół podstawowych z oddziałami sportowymi. Uczestnicy badania mają od 12-15 lat. Porównywane są dwie grupy: uczniowie z oddziałów sportowych z uczniami realizującymi obowiązek szkolny w tradycyjnym środowisku klasowym. Aktualnie przebadano 40 osób. Badania są stale przeprowadzane, a liczebność grupy zwiększa się wraz z postępującą procedurą badawczą. Zaplanowano przeprowadzić badania na grupie około 100 osób. Istotnym warunkiem przynależności do grupy badawczej jest status ucznia Szkoły Podstawowej lub Gimnazjum z oddziałami sportowymi.

W badaniu wykorzystano następujące narzędzia psychologiczne: LMI - Inwentarz Motywacji Osiągnięć (polska adaptacja: Klinkosz, Sękowski, Schuler, 2006), CISS- Kwestionariusz do Radzenia sobie ze Stresem (Strelau, Jaworowski, 2005) oraz KRR - Kwestionariusz Relacji Rodzinnych (Plopa, Połomski, 2010).

Wnioski: Badane grupy uczniów różnią się między sobą pod względem wyróżnionych zmiennych. Relacje z rodzicami mają znaczenie dla budowania optymalnego poziomu motywacji uczniów do pracy.

P

Wdzięczność a rozwój potraumatyczny u matek dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu

Dr Jacek Pasternak – UR, Rzeszów

Dr Anna Prokopiak – UR, Rzeszów

Dr Tomasz Gosztyła – UR, Rzeszów

Wychowanie dziecka z zaburzeniami ze spektrum autyzmu (ASD) jest dla rodziców dużym wyzwaniem i wiąże się z odczuwaniem chronicznego stresu (Mount i Dillon, 2014; Krakovich i in., 2016) a sam moment diagnozy dziecka można uznać za doświadczenie o charakterze traumatycznym (Andreica-Sandica, 2011; Casey i in., 2012). Szereg badań wskazuje na negatywne konsekwencje stresu rodzicielskiego (Pisula, 1994), jednakże, istnieją również wyniki badań, które świadczą o tym, że to trudne doświadczenie może być czynnikiem rozwoju

rodziców i mieć pozytywne następstwa (Bayat, 2007; King. i in., 2006). Konstruktem, który szczególnie trafnie oddaje tego typu doświadczenie rozwojowe jest koncepcja potraumatycznego wzrostu (Tedeschi i Calhoun, 2004). W badaniach autorzy koncentrują się na zmiennych facylitujących rozwój potraumatyczny u matek dzieci z ASD.

W badaniu wzięło udział 80 matek dzieci z ASD. Zastosowano następujące narzędzia badawcze: Skalę Odczuwanego Stresu (PSS-10, Cohen, Kamarck i Mermelstein), Inwentarz do Pomiaru Radzenia Sobie ze Stresem - Mini-COPE (Carver), Skalę Orientacji Pozytywnej (Łaguna, Oleś i Filipiuk), Kwestionariusz do badania wdzięczności (GQ-6, Kossakowska i Kwiatek); Inwentarz Osobowości NEO-FFI (Costa, McCrea); Inwentarz Potraumatycznego Rozwoju (PTGI, Ogińska-Bulik, Juczyński) oraz kwestionariusz ankiety w opracowaniu własnym.

Uzyskane wyniki badań matek dzieci z ASD wskazują, że natężenie stresu, wdzięczność, orientacja pozytywna, ekstrawersja, otwartość na doświadczenie, ugodowość są związane z występowaniem rozwoju potraumatycznego. Analiza mediacji sugeruje, że wdzięczność jest predyktorem rozwoju potraumatycznego u matek dzieci z ASD.

Innowacyjne zastosowanie Skali Wrażliwości Ainsworth do oceny reakcji na płacz niemowlęcia

Dr Paulina Pawlicka – UG, Gdańsk

Prof. UG dr hab. Maria Kaźmierczak – UG, Gdańsk

Mgr Ariadna Łada – UG, Gdańsk

Mgr Paulina Anikiej – UG, Gdańsk

Podczas wystąpienia zostanie zaprezentowane polskie opracowanie Skali Wrażliwości Ainsworth - metody obserwacyjnej pierwotnie zaadaptowanej przez zespół prof. Marian Bakermans-Kranenburg. Skala służy do oceny wrażliwości przejawianej wobec dziecka przez jego opiekunów. Obserwatorzy oceniają na 9 – stopniowej skali responsywność opiekuna na sygnały płynące od dziecka, adekwatność i tempo reakcji opiekuna, właściwość jego interpretacji zachowań dziecka, przebieg interakcji opiekun – dziecko oraz częstość przejawiania zachowań intruzywnych wobec dziecka w formie jednego wyniku globalnego. Metoda ta jest zwyczajowo stosowana podczas wizyt domowych w sytuacjach naturalnych, a zatem stanowi wartościowe narzędzie z perspektywy praktyków zajmujących się psychologią rodziny. Skala może być również stosowana w warunkach laboratoryjnych. Podczas prezentacji omówione zostanie innowacyjne zastosowanie Skali w sytuacji opieki nad symulatorem niemowlęcia podczas badań prowadzonych w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego (projekt HEART). W realizowanym projekcie badawczym po raz pierwszy Skala została zastosowana w analizach wrażliwości par (kobiet i mężczyzn tworzących związki romantyczne) wobec symulatora niemowlęcia, który płacze wedle wystandaryzowanej procedury. Przedstawione zostaną wyniki analiz badań przeprowadzonych z udziałem 100 par (wiek kobiet: $M = 26.04$, $SD = 3.18$; wiek mężczyzn: $M = 27.49$, $SD = 3.81$; średni staż związku $M = 5.98$, $SD = 3.05$). Autorki skoncentrują się na prezentacji znaczenia czynników kontekstowych (głównie obecność partnera/-ki lub jej brak) na ocenę wrażliwości oraz przedstawią wstępne wnioski dotyczące korelatów behawioralnych i emocjonalnych tak mierzonej wrażliwości. Ponadto, zaprezentowane zostaną możliwe zastosowania procedury w praktyce.

Kompetencje rodzicielskie rodziców dzieci uczęszczających na socjoterapię

Mgr Agata Piasecka – UAM, Poznań

Kompetencje rodzicielskie są określane jako takie sposoby postępowania z dzieckiem i reakcji na jego zachowanie, które przyczyniają się do jego rozwoju (Matczak, Jaworska, 2017). Gdy rodzic nie reaguje adekwatnie na potrzeby dziecka, może mieć to negatywne konsekwencje w wielu obszarach jego funkcjonowania (Obuchowska, 1996). W wychowaniu rodzinnym, intencjonalnym i niezamierzonym, następuje przekaz wartości i kształtowanie postaw dziecka wobec różnych sfer życia (Ziemska, 1977; Rostowska, 2001). Celem niniejszego badania było poznanie kompetencji rodziców dzieci, które korzystają z pomocy socjoterapeutycznej. Rezultaty badań porównane zostaną z wynikami rodziców, których dzieci nie są objęte tego typu oddziaływaniem. W badaniu zastosowano Test Kompetencji Rodzicielskich TKR (Jaworska,

Matczak, 2017]), zebrano informacje dotyczące m. in. liczby i wieku posiadanych dzieci, poziomu i profilu wykształcenia. Badani rodzice zostali dodatkowo poproszeni o wskazanie subiektywnego poczucia własnej kompetencji w roli rodzica na 10-stopniowej skali. Badaniami objętych zostało kilkudziesięciu rodziców. Wyniki są w trakcie opracowywania i zostaną zaprezentowane podczas konferencji

Rodzic wcześniaka – doświadczanie rodzicielstwa podczas pobytu dziecka na oddziale neonatologicznym

Mgr Magdalena Pietrzak – UAM, Poznań

Mgr Anna Stolaś – Ginekologiczno-Położniczy Szpital Kliniczny UM, Poznań

Doświadczenie przedwczesnych narodzin dziecka i jego hospitalizacji na oddziale neonatologicznym dotyka coraz więcej rodziców. Rocznie około 6% rodziców noworodków staje przed wyzwaniami związanymi z wcześniactwem dziecka, czyli narodzinami przed 36. tygodniem ciąży. Z psychologicznego punktu widzenia rodzice wcześniaków znajdują się w specyficznej sytuacji. Na kryzysowe doświadczenie, jakim są narodziny dziecka nakładają się dodatkowe obciążenia – często traumatyczny poród, stan zagrożenia życia dziecka, ograniczone możliwości opieki nad noworodkiem, specyfika wczesnych kontaktów.

Celem referatu będzie ukazanie doświadczania rodzicielstwa w warunkach pobytu wcześniaka na oddziale neonatologicznym. Wczesne rodzicielstwo przeżywane jest w szpitalu, w pozanaturalnych warunkach instytucjonalnych. W celu osadzenia tematu w polskich realiach zostaną zaprezentowane regulaminy oddziałów neonatologicznych oraz standardy opieki medycznej nad wcześniakami. Są to dokumenty wyznaczające ramy oddziaływań dla rodziców wcześniaków. Podkreślone zostanie, na ile umożliwiają realizację zadań rodzicielskich i nawiązywanie relacji z dzieckiem.

Następnie przedstawione będą wyniki badań aktualnie prowadzonych na oddziale intensywnej terapii noworodka. Zobrazują one doświadczenia rodziców z regionu Wielkopolski podczas okresu hospitalizacji dziecka. Zaprezentowana zostanie m.in. częstotliwość przebywania matek i ojców na oddziale, moment pierwszego bezpośredniego kontaktu z dzieckiem w formie trzymania go i kangurowania. W podsumowaniu znajdą się wnioski dotyczące możliwości tworzenia bliskiej relacji z dzieckiem w warunkach opieki na oddziale neonatologicznym. Wskazane będą również możliwości wspierania rodziców wcześniaków w szpitalu w odniesieniu do modelu opieki skoncentrowanej na rodzinie.

Rodzice w procesie rozwoju zawodowego dziecka

Prof. dr hab. Magdalena Piorunek – UAM, Poznań

W referacie dokonano analizy postrzegania przez dzieci specyfiki świata zawodowego w kontekście klasycznych teorii całościowego rozwoju zawodowego człowieka (Ginzberg, Super) oraz wybranych teorii przypisujących temu etapowi biograficznemu znaczną rolę w dalszych relacjach jednostki z rynkiem pracy (np. Roe, Gottfredson, Dumora). Odwołano się także wybiórczo do autorskiego projektu badawczego poświęconego weryfikacji deskryptywnego i ewaluatywnego obrazu świata zawodowego kształtowanego w dzieciństwie oraz życzeniowych projektów zawodowych tego etapu, osadzonych w fantazji i niepełnej, wyrywkowej wiedzy kilkulatka na temat pośrednio doświadczanej przez niego zewnętrżności zawodowej. Rozważania te traktowane jako przyczynek do analizy i deskrypcji prawidłowości rozwojowych etapu dzieciństwa, posłużyły do sformułowania rekomendacji praktycznych – ze szczególnym uwzględnieniem rodziców jako ich adresatów - dla wspomagania rozwoju zawodowego człowieka na tym etapie.

Praca nadziei i urealnianie życiowych scenariuszy. O macierzyństwie, niepłodności i zespole Turnera

Dr hab. Magdalena Radkowska-Walkowicz – UW, Warszawa

Zespół Turnera jest zbiorem cech zewnętrznych i pewnych wad wrodzonych spowodowanych brakiem lub uszkodzeniem drugiego chromosomu X. Występuje u jednej na 2500 urodzonych dziewczynek, i tylko u dziewczynek. Na świecie, jak się szacuje, żyje ok 2,5–3,5 miliona osób z zespołem Turnera. Jedną z jego cech jest dysgeneza gonad, która wiąże się z późniejszym dojrzewaniem, zazwyczaj koniecznością podawania żeńskich hormonów płciowych i w zdecydowanej większości bezpłodnością lub niepłodnością. Niemniej w niektórych przypadkach w realizacji planów macierzyńskich może pomóc medycyna reprodukcyjna, w innych można rozważyć adopcję społeczną lub świadomą bezdzietność.

W swojej prezentacji przedstawię te możliwości. Na podstawie zebranych materiałów etnograficznych pokażę także, jak osoby z zespołem Turnera, a także rodzice dziewczynek z zespołem, podchodzą do kwestii bycia matką. Jak w ich narracjach uwidacznia się „praca nadziei” i jak, z drugiej strony, przygotowują się na pozamacierzyńskie role życiowe.

Opierać się będę przede wszystkim na etnograficznych wywiadach pogłębionych prowadzonych z dziewczynami i kobietami z zespołem Turnera, ich rodzicami, a także lekarzami. Wywiady prowadzone były przez Interdyscyplinarny Zespół Badań nad Dzieciństwem UW w ramach projektu badawczego Zespół Turnera. Wzory socjalizacji i zarządzanie cielesności w sytuacji choroby przewlekłej. Ujęcie interdyscyplinarne.

Okiem rodzica – placówki dziennej opieki nad dziećmi w Polsce

Mgr Agata Ruźniak-Lubocka – UG, Gdańsk

Mgr Artur Sawicki – UG, Gdańsk

Prof. UG dr hab. Maria Kaźmierczak – UG, Gdańsk

Celem badania było zweryfikowanie, jak rodzice dzieci, które uczęszczają do żłobków, klubów dziecięcych oraz przedszkoli oceniają funkcjonowanie takich placówek. W badaniu wzięło udział 201 rodziców posiadających dzieci w wieku od 11 miesięcy do 6 lat. Analizowane były następujące zmienne dotyczące oceny funkcjonowania placówek: zróżnicowane środowisko, czynniki ryzyka dla zdrowia i bezpieczeństwa, umiejętności opiekunów, relacje dziecka z opiekunem a także odczucia dziecka w stosunku do opiekuna.

Rodzice biorący udział w badaniu odpowiadali na otwarte pytania dotyczące sytuacji dziejących się w placówkach dziennej opieki, które mogły być powodem do zmartwień. Proszeni byli również o wymienienie pozytywnych aspektów takiej formy opieki nad ich dziećmi. Z otrzymanych danych wynika, że większość rodziców, którzy brali udział w badaniu była zadowolona z usług placówek dziennej opieki nad dziećmi. Wśród pozytywnych cech odnoszących się do tych miejsc wymieniali oni najczęściej: zróżnicowane zajęcia, kontakt z rówieśnikami i ogólny rozwój dziecka. Kwestie, które najbardziej niepokoiły rodziców odnośnie tych placówek to problemy z adaptacją dziecka do nowego miejsca, konflikty z rówieśnikami oraz higiena i profilaktyka dotycząca chorób wieku dziecięcego.

S

Rodzicielstwo osób z poważnymi zaburzeniami psychicznymi

Dr hab. Emilia Soroko – UAM, Poznań

Prof. dr hab. Lidia Cierpiatłowska – UAM, Poznań

Sprawowanie funkcji rodzicielskich przez osoby chorujące na poważne zaburzenia psychiczne stawia je w szczególnie trudnej sytuacji, ponieważ z jednej strony zmagają się oni z cierpieniem związanym z objawami choroby i naznaczeniem społecznym, z drugiej znajdują się pod wpływem stresu związanego z zagrożeniem utraty opieki nad dzieckiem. Jakość pełnionych ról rodzicielskich jest związana zarówno ze zdolnością do sprawowania opieki, polegającej na

adekwatnym do wymagań dziecka zaangażowaniu się w utrzymywanie z nim więzi emocjonalnej, jak i stawianiem mu określonych wymagań i sprawowaniem kontroli nad jego zachowaniem. W niniejszym wystąpieniu – na bazie dostępnych badań empirycznych oraz doświadczeń klinicznych – dokonana będzie charakterystyka (podobieństwa i różnice) rodzicielstwa pełnionego przez osoby cierpiące na schizofrenię, afektywne dwubiegunowe oraz uzależnienia. Na przykładzie problemu schizofrenii matek będą zaakcentowane takie czynniki jak początek choroby rodzica przed i po 10 roku życia dziecka i obraz rodzica w oczach dzieci pod względem ról rodzicielskich. Pokazane zostaną powiązania tych czynników z realizacją zadań rozwojowych przez dorosłe dzieci, ich sposobami regulacji emocji, satysfakcją z życia, a także innymi konsekwencjami, jak parentyfikacja czy izolowanie się od innych ludzi.

Pracujący rodzic – wyzwanie współczesności. Wspieranie rodzicielstwa na gruncie polskiego ustawodawstwa oraz biznesu

Mgr Szczotkiewicz-Jakubiec Karolina – UAM, Poznań

W polskim dyskursie dotyczącym ról społecznych do niedawna dominowało stanowisko, iż ciężar rodzicielstwa spoczywa przede wszystkim na matkach. To one – przeważnie – rezygnują z aktywności zawodowej by opiekować się dzieckiem. Na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci utarte schematy funkcjonowania w polskiej rodzinie uległy jednak przemodelowaniu. Pomimo, tak popularnego, stereotypu Matki Polki, ojcowie coraz chętniej włączają się w wychowywanie dzieci. Dzięki dopasowywaniu narzędzi prawnych to oni zaczynają przejmować ciężar obowiązków rodzinnych, umożliwiając kobietom szybszy powrót do pracy po przerwie związanej z rodzicielstwem. Pod wpływem transformacji społecznych w Polsce, w doktrynie i biznesie, dostrzec można pozytywne zmiany dotyczące wspierania rodzicielstwa na rynku pracy. W legislaturze polskiej wypracowywane są rozwiązania zbliżające poziom wyrównywania szans płci do rekomendacji wspólnotowych, znosząc tym samym nierówności formalne. Kreowane są odpowiednie zapisy w obszarach polityk: zabezpieczenia społecznego, rodzinnej a także promocji zatrudnienia oraz prawa pracy. Siłą rzeczy akty normatywne zaczęły współgrać z procesami zarządczymi przedsiębiorstw. Globalizacja gospodarcza oraz rozwój teorii zarządzania sprzyja temu, by niwelować to negatywne zjawisko również w nich. Włączanie w strategię firm mechanizmów społecznej odpowiedzialności biznesu pozwala minimalizować – między innymi dzięki wykorzystywaniu obowiązującego prawa – dyskryminację i procesy ekskluzywne (np. młodych matek). Przeanalizowane zostanie w jaki sposób firmy mogą realnie wpływać na niwelowanie nierówności związanych z płcią (i wiążącym się z nią rodzicielstwem) oraz promowanie łączenia ról społecznych pracownik-rodzic. Rozważone zostaną również kwestie tego, w jakim stopniu praktyki biznesowe (np. programy adresowane do pracujących rodziców) dopełniają obowiązujący stan prawny. Przedstawione zostaną również rekomendacje dotyczące kolejnych etapów dopasowywania doktryny do potrzeb i oczekiwań pracujących rodziców.

Stan prawa rodzinnego w Polsce – pro czy contra rodzicom

Mgr Dariusz Szenkowski – Kancelaria Prawna PROFILEGAL Skuczyński i Wspólnicy, Toruń

Znakiem współczesnych czasów jest nietrwałość związków małżeńskich czy partnerskich w sytuacji gdy kobieta i mężczyzna są rodzicami dziecka. Gdy rodzice rozchodzą się względnie polubownie bez ingerencji sądu w ich prawa i w prawa dziecka, domniemujemy, że zawarli takie porozumienie między sobą, które nie narusza prawa dziecka do obojga rodziców. Wówczas oboje mają pełnię praw rodzicielskich względem swojego dziecka.

Istotny problem pojawia się wówczas, gdy rodzice nie osiągnęli pozasądowego porozumienia w kwestii wykonywania pieczy nad dzieckiem i sprawa trafiła do sądu. Autor podejmuje krytyczną analizę polskiego prawa rodzinnego w zakresie stosowania przepisów z Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego (KRiO) w przedmiocie praw rodzicielskich, tj. wykonywania władzy rodzicielskiej nad wspólnym dzieckiem stron postępowania sądowego. W przypadku rozvodu bądź rozstania rodziców, aktualne przepisy (normy) prawa rodzinnego

naruszają dobro dziecka oraz konstytucyjne prawa rodziców, naruszają też inne przepisy systemu prawa rodzinnego, a nawet Konstytucję. Autor wskaże na wewnętrzne sprzeczności w polskim systemie prawnym (konflikt między prawem rodzinnym, a Konstytucją oraz z innymi przepisami), które bezpośrednio wpływają na jego wolność, tj. już naruszają tę wolność człowieka i jego godność, jako prawo do tworzenia rodziny i czynnego udziału w niej. Autor, będąc wielokrotnie na posiedzeniach Sejmu czy Senatu, które procedowały zmiany prawa rodzinnego, nie widział tam dyskusji merytorycznych, a jedynie politykę, której zadaniem jest/było niszczyć podmiotowość rodziny, a zwłaszcza dziecka i rodziców. Prelegent odniesie się też do teoretycznego założenia, że ustawodawca tworząc prawo jest racjonalny i że działa w najlepszym interesie społeczeństwa – co jest polityczną i prawną fikcją.

Czy należy szczepić dziecko? Prawne aspekty szczepień ochronnych

Mgr Filina Sztandera – UAM, Poznań

Nie ulega wątpliwości, że jednym z najistotniejszych obowiązków rodzica jest dbałość o zdrowie i życie dziecka oraz o jego pełną sprawność fizyczną. Powyższa teza odnosi się także do dbałości o zaszczepienie dziecka. Z doniesień prasowych coraz częściej jednak dowiadujemy się o postawach rodziców, którzy odmawiają szczepienia dzieci albo o wzmożonej działalności organizacji pozarządowych wspierających rodziców w tych decyzjach lub co najmniej postulujących umożliwienie rodzicom wyboru między zaszczepieniem a niezaszczepieniem dziecka (m.in. Ogólnopolskie Stowarzyszenie Wiedzy o Szczepieniach "STOP NOP"). W pierwszej części referatu Autorka pochyli się nad przyczynami postawy rodzicielskiej prowadzącej do odmowy szczepienia dziecka. Do najważniejszych przyczyn należą: strach przed skutkami ubocznymi, sceptycyzm wobec skuteczności szczepionek, niechęć wobec koncernów farmaceutycznych, itp.

W drugiej części referatu autorka odniesie się do prawnych aspektów szczepień ochronnych wobec małoletniego. Autorka dokona analizy podstaw prawnych odnoszących się do przedmiotowego zagadnienia, tj. m.in. ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty czy ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. W referacie autorka przedstawi obowiązujący stan prawny dotyczący procedury przeprowadzania szczepień ochronnych oraz procedury uzyskiwania zgody na szczepienia ochronne (m.in. katalog podmiotów uprawnionych do wyrażenia zgody na szczepienie ochronne dziecka). Należy zaznaczyć, że nierzadko przedstawiciel ustawowy dziecka odmawia zaszczepienia dziecka z uwagi na potencjalne niepożądane skutki uboczne działania szczepionek. Dlatego też szerszej refleksji autorka podda konsekwencje prawne nieudzielenia przez rodzica zgody na szczepienie ochronne swojego dziecka, w tym możliwość ograniczenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej (art. 109 k.r.o., art. 111 k.r.o.) czy ewentualną odpowiedzialność karną (m.in. art. 160 k.k.). Poddane zostanie analizie stosowanie środków przymusu bezpośredniego w sytuacji odmowy udzielenia zgody na szczepienie ochronne dziecka. Referat wzbogaci także przegląd orzecznictwa w powyższym zakresie.

Filozoficzno-pedagogiczny obraz sytuacji rodziców dziecka ze spektrum autyzmu

Dr Anna Szudra-Barszcz – KUL, Lublin

Celem wystąpienia jest ukazanie specyfiki rodzicielstwa w sytuacji rodziców dziecka ze spektrum autyzmu. Zagadnienie to nie jest nowe. Jednak proponowana przeze mnie optyka pozwala na szersze i pogłębione jego ujęcie. Nie wychodzi bowiem od doświadczenia, lecz od personalistycznej koncepcji rodzicielstwa (wypracowanej przez Karola Wojtyłę i Wojciecha Chudego), która definiując jego uniwersalne cechy określa ich analogiczne implikacje pedagogiczne. W toku referatu postaram się pokazać, że niekiedy rodzicielstwo, przez wzgląd na szczególne warunki w jakich się dokonuje, a do takich zalicza się doświadczenie spektrum autyzmu, może wymagać zawieszenia niektórych – przyjmowanym za oczywiste – postulatów pedagogicznych.

Wystąpienie będzie miało charakter teoretyczny w tym sensie, że nie przedstawię wyników badań empirycznych. Natomiast wyjaśnię doświadczenie i przeżywanie rodzicielstwa

przez rodziców osób z ASD oraz powinności i działania wychowawcze podejmowane wobec takich dzieci w oparciu o teksty filozoficzne oraz na podstawie wypowiedzi rodziców osób z autyzmem i samych tych osób (zaczerpnięte głównie z ich wspomnień zawartych w pozycjach książkowych i na blogach internetowych).

Plan wystąpienia przedstawia się następująco. W pierwszej części przedstawię uniwersalne atrybuty rodzicielstwa i związane z nimi implikacje pedagogiczne. W dalszej kolejności skonfrontuję je z sytuacją rodziców dziecka z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. Zabieg ten posłuży ukazaniu różnic w doświadczaniu i przeżywaniu rodzicielstwa przez rodziców dzieci z ASD oraz odmienności niektórych powinności i działań wychowawczych podejmowanych wobec takich dzieci. Ostatnia część będzie powrotem do filozoficznej koncepcji rodzicielstwa, w świetle której postaram się wyprowadzić konkluzje na potrzeby pracy pedagogicznej z rodzicami dzieci ze spektrum autyzmu.

Ś

Zakaz stosowania kar cielesnych wobec małoletnich w polskim prawie

Krzysztof Świątczak – WSB, Poznań

Problem dopuszczalności stosowania wobec małoletnich kar cielesnych wzbudzał w polskim społeczeństwie wiele kontrowersji. Według części polskich obywateli przysłowiowy „klaps” nie stanowi przemocy, natomiast inni uważają, że stosowanie jakiegokolwiek przemocy wobec dziecka stanowi porażkę osoby dorosłej. Polski ustawodawca postanowił rozstrzygnąć ww. kwestię wprowadzając całkowity zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci. Zgodnie z art. 961 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (dalej KRiO) osobom wykonującym władzę rodzicielską oraz sprawującym opiekę lub pieczę nad małoletnim zakazuje się stosowania kar cielesnych. Wprowadzenie tego przepisu do KRiO wywołało liczne dyskusje także wśród przedstawicieli polskiego prawa. W związku z wdrożeniem ww. regulacji powstaje szereg pytań odnośnie karcenia małoletnich m.in. środków jakie mogą stosować rodzice w celu właściwego wychowania dzieci. Celem niniejszego artykułu jest analiza wszelkich wątpliwości związanych z art. 961 KRiO oraz poglądów wybitnych prawników czy wniosków wpływających z orzecznictwa związanych z karceniem małoletnich zarówno przed jak i po wejściu w życie ww. nowelizacji KRiO.

Dlaczego rodzice angażują się w wychowywanie swoich dzieci? O kontrolowanej i autonomicznej motywacji do rodzicielstwa w świetle teorii samostanowienia (self-determination theory)

Dr hab. Małgorzata Świątcicka – UW, Warszawa

Zdaniem E. Deciego i R. Ryana twórców teorii samostanowienia (*self-determination theory* – SDT) motywację ludzką można charakteryzować nie tylko ze względu na jej natężenie, ale także ze względu na stopień jej związku z Ja osoby. Wyróżnili oni motywację kontrolowaną, czyli narzuconą z zewnątrz oraz motywację autonomiczną – wynikającą z podmiotowych dążeń jednostki. To, jakiego typu motywacja do wypełniania zadań oczekiwanych społecznie będzie charakteryzowała człowieka, zależy w dużym stopniu od oddziaływań jego rodziców, co zostało potwierdzone w licznych badaniach. Motywacja do angażowania się w rolę rodzicielską także może w różnym stopniu spełniać warunek autonomiczności. Jungert i współpracownicy (2015) stworzyli kwestionariusz do badania typu motywacji rodzicielskiej i przeprowadzili badanie, którego wyniki wskazują na pozytywne związki między motywacją autonomiczną do rodzicielstwa a prawidłowym przebiegiem rozwoju dziecka. W referacie zostaną przedstawione wyniki badań nad konstrukcją, inspirowanego wspomnianą wyżej metodą, Kwestionariusza Motywacji Rodzicielskiej (KMR), autorstwa autorki referatu. Wstępne wyniki badań prowadzonych z wykorzystaniem KMR sugerują, że autonomiczna motywacja do rodzicielstwa może stanowić czynnik ochronny, zapobiegający powstawaniu objawów zaburzeń

eksternalizacyjnych u dzieci. W dyskusji zostanie poruszony problem wykorzystania wiedzy o typach motywacji rodzicielskiej w praktyce psychologa wychowawczego i klinicznego.

W

Dylematy wobec idei rodzicielstwa bliskości

Zuzanna Wajdner – UAM, Poznań

W referacie podejmuję temat rodzicielstwa bliskości, stylu opieki rodzicielskiej zaproponowanego przez Williama i Marthę Searsów. Prezentuję promowany przez nich sposób rozumienia roli rodzica, który zwraca szczególną uwagę na odczytywanie i odpowiadanie na potrzeby dziecka. Omawiam proponowane formy opieki nad noworodkiem i małym dzieckiem oraz praktyczne wskazówki dotyczące funkcjonowania rodziców, które autorzy nazywają filarami rodzicielstwa bliskości. Staram się przybliżyć charakter kontrowersji wzbudzanych przez niektóre z tych metod, między innymi dotyczące długiego karmienia piersią, spania wspólnie z dzieckiem i noszenia dziecka w chuście lub nosidle. Próbuję odpowiedzieć na pytanie o konsekwencje, zarówno pozytywne jak i negatywne, które może mieć przyjęcie zaproponowanego modelu wychowania dziecka dla funkcjonowania rodziców. Odnoszę propozycję Searsów do koncepcji intensywnego rodzicielstwa i staram się rozstrzygnąć, czy rodzicielstwo bliskości promuje postawy i zachowania umożliwiające zachowanie równowagi w życiu rodziny.

Styl rodzicielski jako moderator relacji interpersonalnej dorosłych rodzeństw

Dr hab. Katarzyna Wałęcka-Matyja – UŁ, Łódź

Celem przeprowadzonych badań było określenie częstości występowania i homogeniczności stylów wychowania w retrospektywnej ocenie dorosłych rodzeństw oraz rozpatrzenie, czy w zależności od retrospektywnej oceny nasilenia rodzicielskich stylów wychowania występuje zróżnicowane nasilenie czynników relacji z rodzeństwem. W badaniach uczestniczyło 416 osób znajdujących się w okresach wczesnej ($n=218$) i średniej dorosłości ($n=198$). Badani pochodzili z województwa łódzkiego, z rodzin pełnych i posiadali jedno dorosłe rodzeństwo. Zastosowano następujące narzędzia badawcze: Adult Siblings Relationships Questionnaire Stockera i in. (1997) w adaptacji Wałęckiej-Matyji (2014), Kwestionariusz Styl Wychowania W Rodzinie Własnej w opracowaniu Ryś (2009) oraz autorski kwestionariusz wywiadu.

Wyniki badań wskazują, że Demokratyczny styl wychowania stosowało 208 ojców (32,4%) i 293 matki (45,7%) osób badanych. W 185 przypadkach (28,9%) styl Demokratyczny preferowali zarówno ojciec, jak i matka. Homogeniczność stylów, tzn. stosowanie stylu Demokratycznego przez ojca i matkę lub stosowanie stylów innych niż Demokratyczny przez ojca i matkę stwierdzono w 300 przypadkach (46,8%). W grupie badanych osób wyodrębniono trzy skupienia opisujące osoby o zróżnicowanej retrospektywnej ocenie stylów rodzicielskich. Pierwsze skupienie tworzyły osoby oceniające style wychowania rodziców jako Demokratyczny i Liberalno-kochający. Drugie skupienie było złożone z osób, które określały style rodzicielskie jako Autokratyczny i Liberalno-niekochający. Natomiast skupienie trzecie obejmowało osoby, które określały style wychowania ojca jako Autokratyczny i Liberalno-niekochający. Analizując istotne statystycznie różnice pomiędzy skupieniami w zakresie jakości relacji z dorosłym rodzeństwem zauważono, że obejmowały one swym zasięgiem wszystkie skale Ciepła i Rywalizacji. Reasumując, stwierdzono, że choć jakość relacji interpersonalnej rodzeństw w okresie dorosłości cechuje większa niż w poprzednich okresach niezależność od kontekstu rodzinnego, to nadal wpływy rodzicielskie mogą pełnić funkcję regulacyjną tejże relacji.

Wielowymiarowe rodzicielstwo adopcyjne jako przestrzeń autokreacji małżonków bezdzietnych

Dr Arkadiusz Wąsiński – UŁ, Łódź

W referacie podejmę dyskusję nad następującymi kwestiami:

1. Referat bazuje przede wszystkim na teoretycznych ustaleniach związanych z autorskim modelem całościowo ujmowanej autokreacji do wielowymiarowego rodzicielstwa adopcyjnego. W analizie tego modelu nawiązuję jednak do badań własnych z małżeństwami, które adoptowały dzieci. Badania te zrealizowałem w podejściu jakościowym, w ramach paradygmatu interpretatywnego. Przyjąłem w nich biograficzną perspektywę badawczą, metodę wywiadu jakościowego, technikę wywiadu biograficzno-narracyjnego.
2. Związek autokreacji z rodzicielstwem adopcyjnym ukazuje istotę odrębności i zarazem współistnienia obu rzeczywistości. Autokreacja obejmuje różne obszary aktywności życiowej człowieka wykraczające poza rzeczywistość bycia rodzicem i z tego względu nie musi wiązać się z rodzicielstwem. Podobnie można spojrzeć na rodzicielstwo jako na niepowiązaną z autokreacją rzeczywistość bycia rodzicem utożsamianą z rolami społecznymi, więziami rodzicielskimi, powinnościami opiekuńczo-wychowawczymi wobec dziecka. Jednak namysł nad istotą współistnienia obu rzeczywistości prowadzi mnie do sformułowania poglądu, że autokreacja jest konieczna do tego, by zaistniała gotowość małżonków do rodzicielstwa adopcyjnego. Takie rozumienie obu kategorii odsłania relację zachodzącą między nimi, która wskazuje na to, że bez autokreacji nie wydaje się możliwe świadome i dojrzałe rodzicielstwo adopcyjne ani tym bardziej egzystencjalne spełnienie się w tej formie rodzicielstwa. W praktyce życia codziennego obie rzeczywistości współistnieją i przenikają się wzajemnie.
3. Znaczenie autokreacji małżonków ujawnia się w tym, że obejmuje ona zarówno etap preparentalny, uprzedzający pierwszy ich kontakt z nieznanym sobie jeszcze dzieckiem, jak i etap parentalny, obejmujący wszystkie etapy kształtowania relacji rodzicielskiej w przestrzeni wspólnoty rodzinnej. W tym kontekście autokreacja rozpatrywana na etapie preparentalnym warunkuje rozbudzanie przez małżonków bezdzietnych afirmatywnego stosunku do rekonstruowanej koncepcji własnego rodzicielstwa i ciągłego samodoskonalenia się w realnym byciu i stawaniu się rodzicem adopcyjnym.
4. Autokreacja wpisuje się w szeroką perspektywę całożyciowego procesu osobowego stawania się małżonków. Obejmuje ona, z jednej strony, ich samookreślenie się w kontekście rozumienia wartości rodzicielstwa adopcyjnego, oraz antycypowanej koncepcji samego siebie jako rodzica adopcyjnego, a z drugiej strony, (samo)tworzenie siebie, ja podmiotowego, poprzez projektowanie indywidualnej strategii urzeczywistniania koncepcji samego siebie osadzonej w konkretnych realiach życia. Autokreacja jest więc procesem intencjonalnego i twórczego poszukiwania własnej drogi życiowej w perspektywie pragnienia spełnienia w rodzicielstwie, a także procesem osobotwórczego stawania się w świetle indywidualnej odpowiedzi na doświadczenie sytuacji granicznej.
5. Sytuacja graniczna wywołana niepowodzeniem prokreacyjnym wyraża się w różnych jakościowo rozstrzygnięciach małżonków bezdzietnych:
 - a) niepowodzenie prokreacyjne – niezamierzona bezdzietność – poszukiwanie rozwiązań pozorujących rodzicielstwo biologiczne – rodzicielstwo quasi-adopcyjne;
 - b) niepowodzenie prokreacyjne – niezamierzona bezdzietność – zaniechanie dążenia do spełnienia się w rodzicielstwie;
 - c) niepowodzenie prokreacyjne – niezamierzona bezdzietność – warunkowe otwarcie się na perspektywę adopcji dziecka – niejawny charakter rodzicielstwa adopcyjnego;
 - d) niepowodzenie prokreacyjne – niezamierzona bezdzietność – bezwarunkowe otwarcie się na perspektywę adopcji dziecka – jawny charakter rodzicielstwa adopcyjnego.
6. Całościowe ujęcie autokreacji małżonków łączę z różnymi aspektami autorefleksyjnego doświadczania rodzicielstwa adopcyjnego zorientowanego na świadome przeżywanie bycia i stawania się w rodzicielstwie. Odsłaniają one wielowymiarową strukturę rodzicielstwa adopcyjnego rozpoznawaną we współwystępujących w różnych przestrzeniach aktywności małżonków komponentów utożsamianych z ich transgresyjnym i transcendentnym przekraczaniem siebie, transformatywnym uczeniem się biograficznym, autoformacyjnym kierowaniem rozwojem osobowym, a także samokształtowaniem rozpatrywanym w horyzoncie

agatologicznym i aksjologicznym. Przyjmuję, że osobowy charakter zwrócenia się małżonków ku dziecku kształtuje wielowymiarowy charakter rodzicielstwa adopcyjnego.

O (s)traconym i odnalezionym skarbie. Macierzyństwo kobiet uzależnionych od alkoholu

Dr hab. Ewa Włodarczyk – UAM, Poznań

Adrienne Rich (2000) stwierdziła, że wiemy więcej o powietrzu, którym oddychamy i morzach, przez które podróżujemy niż o naturze i znaczeniu macierzyństwa. Jeszcze mniej, z różnych powodów, wiemy o macierzyństwie kobiet, które zostało ukształtowane, a może i zdeformowane przez dyktaturę alkoholu w życiu tych kobiet, która nie pozostawiała zbyt wiele miejsca i możliwości na pełne doświadczanie macierzyństwa. Zwykle, gdy dokonuje się oglądu rodzin z problemem alkoholowym rodzica/rodziców, uwaga badaczy skoncentrowana jest na wychowywanych w nich dzieciach (w których dodatkowo najczęściej rodzicem uzależnionym od alkoholu od alkoholu jest ojciec); znacznie rzadziej przedmiotem badań są natomiast doświadczenia i relacje ukazywane z perspektywy rodzica (gotowego do takiej refleksji w trakcie lub po zakończeniu terapii). Celem wystąpienia będzie zatem – wykorzystując wyniki badań własnych i koordynowanych (mających charakter pilotażu; z wykorzystaniem techniki wywiadu i ankiety) – zarysowanie obrazu macierzyństwa kobiet zdiagnozowanych jako uzależnione od alkoholu, jak i prezentacja odtworzonego przez nie realizowania przezeń roli macierzyńskiej w przeszłości oraz obecnie.

Między kontrolą a samoregulacją. Proces kształtowania zachowań jedzeniowych u dzieci i kontekście zdrowych/niezdrowych oddziaływań rodziców

Dr Julita Wojciechowska – UAM, Poznań

Coraz silniej w przekazach naukowych i popularnonaukowych jak również medialnych wskazuje się na kluczową rolę rodziców w kształtowaniu zachowań dzieci m.in. poprzez odpowiednią kontrolę. Celem wystąpienia jest analiza i uporządkowanie wybranych zagadnień teoretycznych i empirycznych związanych ze zjawiskiem kontroli w kontekście oddziaływania na zachowania jedzeniowe dzieci i młodzieży. Dotychczasowe osiągnięcia w zakresie psychologii jedzenia zaowocowały szeregiem zróżnicowanych narzędzi pomiaru zachowań kontrolujących stosowanych przez rodziców w stosunku do dzieci np. podczas przebiegu posiłku rodzinnego, organizowania posiłku. Wnioski dotyczące funkcjonalności zachowań kontrolujących dają również zróżnicowane i niejednokrotnie sprzeczne wyniki. Tradycja badania kontroli skłania się coraz wyraźniej do podziału tego zjawiska na kontrolę jawną, obserwowalną w zakresie relacji interpersonalnych w rodzinie oraz ukrytą, ukierunkowaną na organizację tzw. żywieniowego środowiska rodzinnego (decyzje zakupy, przechowywanie, przygotowywanie posiłków). W prezentacji zostaną przedstawione wyniki badań własnych, jak również innych badaczy, istotnych z punktu widzenia wewnętrznego zróżnicowania omawianego zjawiska i jego praktycznych konsekwencji dla rodziców.

Rodzicielstwo w obliczu wyzwania: odżywianie i jedzenie we współczesnej rodzinie

Dr Julita Wojciechowska – UAM, Poznań

Symposium

Jednym z podstawowych założeń, na których opierają się i modele teoretyczne i praktyczne interwencje w psychologii, jest to, że rodzice od najmłodszych lat wpływają na kształt podstawowych schematów zachowań i reakcji jednostek. Zmiany kulturowe i cywilizacyjne coraz bardziej prowokują do przyglądania się procesom kształtowania się nawyków żywieniowych zarówno pod kątem jakości i ilości przyjmowanych pokarmów, jak i motywów, wskutek których jednostka podejmuje (lub nie) zachowania związane z jedzeniem. Rosnąca potrzeba świadomości żywieniowej i prozdrowotnej w grupie rodziców daje pole do ujawniania się różnorodnych problemów związanych z profilaktyką i interwencją. Z jednej strony coraz więcej rodziców odczuwa nacisk i stres związany z tym, że są odpowiedzialni za kształtowanie się zdrowia i dalszej jakości życia swoich dzieci (nie tylko pod względem

kulturowym czy ekonomicznym ale także odżywczym i nawykowym), z drugiej coraz więcej dzieci i młodzieży zmagają się z nadwagą, otyłością oraz zaburzeniami odżywiania.

Symposium ma podjąć próbę uporządkowania, opisanie i wskazania najbardziej istotnych wyzwań dla rodziców z punktu widzenia psychologii jedzenia, odżywiania się i związanych z nimi zakłóceń i zaburzeń oraz potrzebnych w tym zakresie ustaleń teoretycznych i empirycznych.

Zapraszamy do dyskusji badaczy, teoretyków i empirystów, oraz praktyków, którzy z różnych perspektyw przyglądają się zmaganiom towarzyszącym kształtowaniu się prawidłowych i nieprawidłowych zachowań związanych z jedzeniem w rodzinach oraz skutkami ich oddziaływania.

Rodzicielstwo osób nieheteroseksualnych – stan badań, problemy, wyzwania

Dr Jowita Wycisk – UAM, Poznań

Rodzicielstwo osób nieheteroseksualnych, rzadko rozpatrywane na gruncie polskiej nauki, jest od kilkadziesiąt lat tematem badań prowadzonych na świecie, głównie w krajach anglosaskich. Pierwsze próby eksploracji zjawiska, podejmowane w latach 70. XX w., dały początek rozbudowanemu nurtowi badawczemu oraz teoretycznej refleksji, w nikłym stopniu reprezentowanym w polskim piśmiennictwie. Referat stanowi próbę wypełnienia tej luki poprzez przybliżenie - w ogólnym zarysie - tematyki wspomnianych badań oraz zasygnalizowanie ich różnorodności i złożoności. Jego główna myśl odnosi się nie tyle do prezentacji uzyskanych wyników, co raczej do stawianych problemów i stosowanych metod oraz ich stopniowej ewolucji, zachodzącej w kontekście współczesnych zmian kulturowych. Omówione zostaną największe projekty podłużne: The US National Longitudinal Lesbian Family Study oraz The Dutch Longitudinal Lesbian Family Study, jak również wyniki zrealizowanych do tej pory metaanaliz badań poprzecznych. W oparciu o krytyczną refleksję Stacey i Biblarza (2001) na temat badań rodzicielstwa osób nieheteroseksualnych, przedstawione zostaną źródła ograniczeń w rozwoju tychże studiów, wynikające z uwarunkowań społeczno-kulturowych. Według autorów, istotne miejsce zajmują wśród nich uprzedzenia związane z nieheteroseksualną orientacją. Ich powszechność ma dwójaki wpływ na realizację wspomnianych badań: 1) sprawia, że zjawisko rodzicielstwa osób nieheteroseksualnych, choć obecne, jest trudno rozpoznawalne (dobór prób jest utrudniony, brakuje oficjalnych danych); 2) ogranicza pole formułowanych problemów badawczych do pytań o różnice między rodzicami hetero- i homoseksualnymi oraz wychowywanymi przez nich dziećmi. Na zakończenie postawiony zostanie także problem prowadzenia tego typu badań w Polsce, gdzie - z jednej strony - od badacza oczekuje się sprostania wymaganiu realizowania projektów w oparciu o światowe dokonania w danej dziedzinie, z drugiej zaś - musi się on liczyć ze wspomnianymi wyżej ograniczeniami.

Styl reagowania rodzica na stres społeczny dziecka - konceptualizacja zjawiska i konstrukcja narzędzia

Dr Jowita Wycisk – UAM, Poznań

Sprawując opiekę nad dzieckiem, rodzice często mają do czynienia z sytuacjami, w których ich dzieci doświadczają stresu społecznego związanego z funkcjonowaniem w grupie rówieśniczej. Do sytuacji tych należą np.: konflikt interpersonalny, wykluczenie, ekspozycja społeczna, ryzyko nękania. Sposób odnoszenia się rodziców do dziecka w takich okolicznościach może być znaczący dla efektywnego radzenia sobie przez nie z przeżywaną trudnością.

W prezentowanym referacie omówiona zostanie specyfika wyzwania, jakie stanowi stres społeczny dziecka dla rodzicielskich zdolności regulacji emocji. Ponadto, na podstawie założeń wywiedzionych z teorii przywiązania oraz w oparciu o hipotezę mobilizacji - minimalizacji (Rudy, Grusec, 2006; Taylor, 1991), zaproponowana zostanie klasyfikacja stylów reagowania na stres społeczny u dziecka w postaci wyodrębnienia typu minimalizującego, mobilizującego i zrównoważonego.

Na zakończenie przedstawione zostaną efekty pracy nad konstrukcją narzędzia przeznaczonego do pomiaru omawianej zmiennej, a także dyskusja nad wstępnymi wynikami badań przeprowadzonych w grupie 90 rodziców.

Alternatywna socjalizacja – czyli socjalizacja dzieci w rodzinach lesbijek

Kornelia Wyjadłowska – UAM, Poznań

Referat ma na celu przybliżenie pojęcia socjalizacji kulturowej podejmowanej przez matki-lesbijki

na podstawie wyników badań jakościowych przeprowadzonych w USA przez Gipson (2008).

Matki-lesbijki definiowane są jako nieheteroseksualne kobiety, które wychowują dzieci wraz ze swoimi partnerkami. Rodziny te powstają zasadniczo na dwa sposoby: (1) kobieta wchodzi w związek z kobietą, która ma już dziecko z wcześniejszego związku heteroseksualnego (rodzina rekonstruowana), bądź (2) para planuje dziecko w oparciu o metody wspomaganego rozrodu (rodzina planowana). W Polsce rodziny te nie są formalnie rozpoznawane, a partnerka matki biologicznej jest w świetle prawa osobą obcą. Mimo to, polskie badania dowodzą, że rodziny takie są obecne w naszym społeczeństwie (Mizielińska, Abramowicz, Stasińska, 2014). Sytuacja par nieheteroseksualnych w wielu krajach zachodnich jest dla nich bardziej korzystna, gdyż mają one prawa równorzędne do par heteroseksualnych.

Według Brilla (2001), ponieważ nie istnieją żadne wstępne założenia kulturowe dotyczące tego, jak lesbijki powinny socjalizować swoje dzieci, zasady i role mogą być określone przez nie same. Umożliwia to matkom-lesbijkom kreatywność w ich stylach rodzicielskich.

W mediach rodziny nieheteronormatywne są pomijane, a istniejące teorie rodzicielstwa i socjalizacji dotyczą prawie wyłącznie tradycyjnych rodzin heteroseksualnych (Gipson, 2008), przez co nie dostarczają wskazówek, jak być rodzicem dziecka w tej specyficznej, mniejszościowej sytuacji.

Na podstawie swoich badań Gipson (2008) opisała model alternatywnej socjalizacji rodzinnej, obejmującej przygotowanie dzieci z mniejszości do rozwoju w kulturze większości. Przebadano dwadzieścia lesbijek z obszaru środkowego Teksasu, które posiadały przynajmniej jedno dziecko

w wieku od ośmiu miesięcy do 17 lat. Matki pochodziły z różnych środowisk rasowych i etnicznych oraz różniły się statusem społeczno-ekonomicznym. Przeprowadzono częściowo ustrukturyzowane wywiady z matkami na temat ich strategii socjalizacyjnych.

W skład modelu Gipson wchodzi kilka kategorii, które prezentują strategie socjalizacji w rodzinach lesbijek:

- 1) Kontrolowanie środowiska swoich dzieci,
- 2) Proaktywne rodzicielstwo,
- 3) Bycie członkiem społeczności LGBT,
- 4) Bycie „normalnym”,
- 5) Podział pracy w kontekście płci.

Podsumowując, można stwierdzić, że matki-lesbijki stosują strategie przygotowujące ich dzieci do radzenia sobie z uprzedzeniami, budują u nich poczucie dumy ze swojej rodziny, zachęcają do uzyskiwania wsparcia ze strony społeczności LGBT oraz do otwartej komunikacji.

Z

Rodzicielska świadomość teleologiczna

Dr Edyta Zawadzka – Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, Warszawa

Jednym z prymarnych i konstytuujących rolę rodzicielską zadań jest wychowywanie dzieci. W kontekście naukowych analiz pedagogicznych dotyczących wychowania, proces ten cechuje się celowością i intencjonalnością. Rodzice zatem powinni mieć świadomość celów wychowania, ku którym dążą wychowując swoje dzieci. Nadają one bowiem sens prowadzonej

przez nich działalności, stanowią punkt wyjścia do kreowania sytuacji wychowawczych i wyboru metod, warunkują charakter relacji pomiędzy matką/ojcem a dzieckiem, a także stanowią punkt wyjścia do autoewaluacji.

Celem wystąpienia jest dokonanie analizy rodzicielskiej świadomości teleologicznej uwzględniając m.in. takie jej komponenty jak ustosunkowania rodziców wobec celów wychowania, stopień ich werbalizacji, treść dążeń wychowawczych rodziców, a także uzasadnienia stanowienia określonych celów wychowania. Referat oparty jest na ankietowych badaniach empirycznych prowadzonych na początku 2019 roku wśród rodziców uczniów szkół podstawowych w województwie łódzkim i mazowieckim.

Kategorie rodzin pochodzenia niepełnoletnich matek i ojców w polskiej literaturze tematu

Dr Alicja Zbierzchowska – UG, Gdańsk

Wystąpienie dotyczy najmłodszych rodziców to jest osób, które zostały przed 18. rokiem życia po raz pierwszy rodzicami. Przedwczesne rodzicielstwo jest wydarzeniem niepunktualnym i krytycznym w życiu nastolatków. Zwykle wiąże się z doświadczaniem trudności, a nawet konfliktu w łączeniu i wypełnianiu dotychczasowych ról uczennicy/ucznia z nowymi rolami matki/ojca. W rezultacie generować może wiele negatywnych konsekwencji o charakterze edukacyjnym, psychologicznym, społecznym (Bidzan 2007, Skowrońska-Zbierzchowska 2010, Kempieńska 2005, Maynard 1997). Stąd też niezmiernie ważna jest kwestia wsparcia, jakie otrzymuje ta grupa rodziców. W polskiej literaturze tematu rodzina generacyjna wskazywana jest jako podstawowe źródło wsparcia niepełnoletnich rodziców, choć w różnym stopniu, rodzajach dostarczane (Skowrońska-Zbierzchowska, Ratajczak, Izdebski, Wąż, Niemiec). Jednocześnie rodziny pochodzenia niepełnoletnich matek i ojców często charakteryzują się niższym kapitałem społeczno-ekonomicznym, monoparentalnością czy doświadczaniem wielu problemów, które traktowane są jako czynniki sprzyjające przedwczesnemu rodzicielstwu wychowujących się w nich dzieci (Bidzan 2007, Kornas-Biela 2001, Erdmans, Black 2015).

W ostatniej dekadzie wyraźnie wzrosło zainteresowanie polskich badaczy omawianą kategorią matek i ojców. Od 2007 roku zostało opublikowanych siedem książek w większości prezentujących badania w strategii jakościowej, analizujących szczegółowo sytuację i zróżnicowane doświadczenia niepełnoletnich matek i/lub ojców - w tym również odnoszących się do kwestii ich rodzin pochodzenia. Uwzględniając te tendencje oraz znaczenia rodziny generacyjnej dla nastoletnich matek i ojców, wyodrębniłam problem badawczy, który zawiera się w pytaniu: jakie kategorie rodzin pochodzenia polskich niepełnoletnich matek i ojców można wyodrębnić na podstawie dotychczasowych prac naukowych? Jakimi cechami pod względem strukturalnym i funkcjonalnym charakteryzują się te rodziny? W jaki sposób członkowie rodzin postępują w sytuacji przedwczesnego rodzicielstwa? Jakiego wsparcia udzielają niepełnoletnim rodzicom?

Na tak postawiony problem badawczy odpowiadam w oparciu o metodę *desk research*. Analizie porównawczej poddałam wnioski z pięciu obszernych polskich badań (w tym własnych) na temat przedwczesnego rodzicielstwa, opublikowanych w latach 2010-2016 zrealizowanych w strategii jakościowej głównie przy użyciu wywiadu pogłębionego, narracyjnego (Skowrońska-Zbierzchowska 2010; Izdebski, Wąż, Niemiec 2011; Bunio-Mroczek 2015; Skowrońska-Pućko, 2016; Ratajczak 2016).

W rezultacie wyodrębniłam trzy rodzaje rodzin pochodzenia niepełnoletnich matek i ojców, mające swoje egemplifikacje w analizowanych badaniach. W swojej wypowiedzi odnoszę się do teorii wsparcia społecznego i zasobów rodziny i wskazuję - ze względu na specyfikę wyróżnionych rodzajów rodzin - na potrzebę organizowania wsparcia kierowanego do nastoletnich rodziców i ich rodzin w środowisku lokalnym w celu minimalizowania niekorzystnych konsekwencji ich przedwczesnego rodzicielstwa.

Syndrom gotowości anorektycznej – nowe ujęcie. Zadania rodzicielskie w profilaktyce zaburzeń odżywiania

Prof. UKW dr hab. Beata Ziółkowska – UKW, Bydgoszcz

Celem wystąpienia jest przedstawienie zrekonstruowanego i zwalidowanego narzędzia do badania *Syndromu gotowości anorektycznej* autorstwa B. Ziółkowskiej i J. Ocalewskiego SGA-12. Inwentarz służy do rozpoznawania skłonności anorektycznych u dziewcząt i chłopców w wieku od 8 do 17 lat. Ponadto, zreferowane wyniki badań własnych mają stać się podstawą rozważań nad obszarami interwencji rodzicielskich służącymi profilaktyce nieprawidłowych zachowań jedzeniowych, w tym rozmaitych form restrykcji.